

SEVER D'ANTIOQUIA EN LA HISTÒRIA DE LA PREDICACIÓ

per Alexandre OLIVAR

L'any 1976 va arribar a terme l'edició (text siríac i traducció francesa) de les cent vint-i-cinc Homilies Catedrals de Sever d'Antioquia¹. Havia començat aquesta edició Rubens Duval i el primer fascicle aparegué l'any 1906. Com veiem, la publicació total de la col·lecció homilètica ha exigut setanta anys. Després de Rubens Duval hi han col·laborat set altres especialistes: François Graffin, M. A. Kugener, Edgard Triffaux, Ignatio Guidi, Christopher J. A. Lash i Joseph-Marie Sauget; sobretot, però, Maurice Brière (mort l'any 1960). Aquests noms, ells sols, ja recomanen l'obra duta a terme². Actualment ja podem formar-nos una idea completa de Sever com a predicador i situar-lo bé dins la història de la predicació, però ja abans d'ésser íntegrament editada la sèrie de les Homilies Catedrals era possible de saber que Sever fou un dels més grans oradors de l'Església antiga, potser el més gran del seu temps (el segon decenni

1. *Les «Homiliae Cathedrales» de Sévère d'Antioche. Traduction syriaque de Jacques d'Édesse*, en fascicles saltats de la col·lecció *Patrologia Orientalis* (PO). Per estalviar-nos de fer referència al fascicle corresponent cada vegada que citem un text de Sever, oferim en un annex, al final d'aquest estudi, un quadre indicador dels llocs de la PO on es troben les homilies. Hem tingut també en consideració G. GARITTE, *Textes hagiographiques orientaux relatifs à saint Léonce de Tripoli*. II. *L'homélie copte de Sévère d'Antioche*, dins *Le Muséon* 79 (1966) 335-386 (es tracta d'una homilia autèntica, segons Garitte).

2. No és incumbència nostra, en l'assaig present, explicar la conservació de les homilies de Sever, les quals per unes causes concretes, que direm més endavant, no s'han conservat en l'original grec (excepte la 77, editada per Kugener i Triffaux, homilia que té una tradició excepcionalment rica, i alguns fragments d'altres), sinó en versions siríacques. D'això i d'altres particularitats dona raó la introducció general a totes les homilies oferta per Brière al t. XXIX de la PO, fasc. 1, pp. 7-72.

del segle VI) entre els grecs, i això no solament per causa dels seus dots indiscutibles d'orador, sinó per la seva personalitat en general i pel seu zel pastoral en particular. Les altres obres salvades del seu llegat literari mal conservat donen, certament, un testimoni suficient de la seva erudició i de la força dialèctica que posseïa. Però és en la predicació, en el contacte directe amb el poble, on apareix d'una manera particularment viva allò que el caracteritza tant en l'aspecte humà com en el religiós.

LA RELIGIOSITAT DE SEVER

La inspiració que li ve d'un esperit profundament religiós és, segons la meua manera de veure, allò que fa més atraient la predicació de Sever d'Antioquia. Bisbe *malgré lui*³, *leader* d'una facció considerable de monofisites, obstinat d'una manera ben oriental en el seu pensament teològic⁴, aquesta obstinació (si la paraula val) obeïa, sembla, més a una convicció sincerament religiosa que a un interès polític personal. El seu monofisisme és declarat: Jesucrist és un de dos: de la divinitat i de la humanitat, però sense cap mena de separació o de divisió; per això és un sol fill, un sol Crist, un sol *prosôpon* (terme que solem traduir per «persona»), una sola hipòstasi, una sola naturalesa encarnada de Déu el Verb⁵. Sever ataca explícitament Nestori, Diodor de Tars, Teodor de Mopsuèstia i Teodoret de Cir⁶, el papa Lleó I, que titlla de blasfem⁷, i el Concili de Calcedònia⁸, que Sever entén malament⁹ en creure que els calcedonians equiparen «natura» a «prosôpon»¹⁰.

3. Si hem de creure el testimoniatge del biògraf Joan de Beith Aptonia; cf. PO XXIX 1, p. 10.

4. Vegeu el resum del judici que meresqué de part de Louis Duchesne, reportat per Brière al lloc que acabem de citar de la PO. Duchesne qualifica Sever d'«âme froide et fanatique», però també reconeix que estava «préoccupé plutôt du succès de ses idées que de sa propre fortune».

5. Hom. 20, p. 61, lin. 10-12 (del text francès). Per a saber com Sever entén «una sola naturalesa», vegeu, per exemple, hom. 21, pp. 79-81.

6. Hom. 1,10-15 (contra Diodor i Teodor, però també contra Eutiques); hom. 2,31-33 (contra Nestori, Diodor i Teodor). Vegeu, més avall, la nota 70, a propòsit de Teodoret. Naturalment, en aquesta nota i en les que segueixen citem només els testimonis extrets de les homilies catedrals, no dels altres escrits de Sever.

7. Hom. 1,14.

8. Hom. 1,10 i 14; hom. 2, especialment el cap. 6; hom. 4 (truncada),4-6. El monofisisme anticalcedonià de Sever queda ben compendiat en l'hom. 14,17.

9. Vegeu, per exemple, hom. 58, p. [111].

10. Segons Sever els calcedonians fan equivaler dues naturaleses a dues persones. Vegeu, per exemple, hom. 22, p. 101.

El pensament monofisita de Sever és ben intencionat, gràvid de pietat i de veneració envers Jesucrist, la divinitat del qual l'enlluerna. A Sever podríem aplicar allò que ell deia dels diofisites calcedonians: que, en blasfemar, creien ésser duts per sentiments de pietat¹¹. La unitat de Jesucrist és el tema central de la predicació de Sever, és el tema que el preocupa més, és allò que defensa amb major ardor i que vol inculcar més en el seu auditori. És una constant preocupació que proporciona un to elevat a la seva predicació, la qual és altament teològica. Sever, en la predicació, es presenta com un atleta de Crist en defensar la fe monofisita, fe que vol promoure entre els seus fidels per damunt de tot altre ensenyament, de manera que el dogma cristològic, tal com ell l'entén, té en els seus discursos sagrats primacia sobre tot altre tema. En aquesta manera d'obrar apar com si Sever suposés en els seus oïdors una preparació teològica poc comuna¹² i, per la seva banda, sap conferir a la doctrina dogmàtica un interès popular.

A més del teològic hi ha en la predicació de Sever altres aspectes que palesen la seva religiositat pregona. Destaquem-ne un de particularment remarcable: Sever va practicar la vida monàstica abans d'ésser bisbe, i això es tradueix en els seus sermons. Més d'un cop treu a col·lació l'exemple dels monjos i proposa llur vida com a ideal¹³.

Més endavant retornarem al contingut de la predicació de Sever.

SEVER ORADOR

Ningú no pot posar en dubte els dots d'orador de Sever¹⁴. Bon psicòleg, coneixedor del seu públic, domina sens dubte l'auditori, el

11. Hom. 2,10. Malgrat certes formulacions, la mentalitat de Sever apareix algunes vegades com a ortodoxa; vegeu hom. 109, pp. [252-254]. Quan parla, emprant l'expressió alexandrina, d'«una naturalesa de Crist encarnada», entén «una persona»; vegeu el l. c., o bé hom. 124, p. [723], lin. 5s. En hom. 125, p. [745], lin. 18, parla de dues naturaleses en Crist, però no després de l'encarnació; cf. hom. 70, pp. [319-327]; hom. 71, p. [342]s.; etc.

12. Cf. BRIÈRE, PO XXIX 1, p. 71.

13. Vegeu particularment el final de l'hom. 55 i tota la 61 (especialment les pp. [141-146]), pronunciada per ell en haver retornat d'una visita als monestirs.

14. Llegiu, per exemple, l'hom. 89, pp. [114-117]; l'exordi de l'hom. 90, pp. [120-125]; tota l'hom. 105, especialment les pp. [145-148]; la 114, p. [347-350]; tota la 121, etc.

qual, com veurem més endavant, l'escolta amb atenció i es fa manifestament eco de la seva paraula durant els discursos. Ric en imaginació (si bé no abusa en l'ús de figures), Sever parafraseja algunes vegades els diàlegs d'episodis bíblics per fer-los més vius¹⁵, cosa que converteix aquests episodis bíblics en escenes en les quals el poble que escolta se sent com ficat.

Hi ha molts moments en la predicació de Sever en què el nostre orador demostra ésser un veritable mestre de la paraula. Així, per exemple, quan descriu les maneres de fer de les mullers per persuadir llurs marits de la necessitat d'ésser virtuoses¹⁶. Una pàgina molt vívida és aquella en què Sever fa la descripció d'un amo que extorqueix un masover; el plany que fa aquest, al final, és propi de l'estil d'un dramaturg excel·lent¹⁷. No menys gràfiques són les representacions que fa d'un prestador¹⁸ i d'uns pares que es comporten malament amb els fills¹⁹. Molt reeixit és també el quadre que fa d'una cursa de cavalls i de les reaccions dels espectadors²⁰, i poques vegades mostra tant de vigor la seva habilitat retòrica com quan evoca un terratrèmol que havia tingut lloc a Antioquia²¹. En alguna ocasió adopta un to patètic²², en altres esdevé sentimental, com quan s'acomiada una vegada dels seus abans de començar una visita pastoral fora de la ciutat d'Antioquia²³.

En una paraula, Sever sap posar hàbilment el seu talent personal, particularment els seus dots d'orador, al servei de la cura pastoral. Però en això no deixa de ser conscient dels inconvenients que pot tenir com a conseqüència un discurs retòric va en què pot

15. Vegeu, a l'hom. 104, pp. [130-132], el diàleg dels deixebles dels fariseus i dels herodians amb Jesús; a la 89, p. 103s., la interpel·lació que Jesús fa al doctor de la Llei, a propòsit de la paràbola del bon Samarità; a l'hom. 52, pp. [12-15], el discurs que Sever posa en boca d'Eleazar, el macabeu.

16. Hom. 63, pp. [189-190].

17. Hom. 19, p. 39s.

18. Hom. 13,20.

19. Hom. 11, cap. 17 i 18.

20. Hom. 26, p. 547, lin. 21-32.

21. En l'hom. 31, en la qual Sever, que parla el 14 de setembre de l'any 513, sembla ésser l'únic testimoni històric d'aquest gran terratrèmol. Costa una mica de creure que Sever faci referència al terratrèmol del 14 de setembre del 458, és a dir, de feia 55 anys (vegeu la nota dels editors a la p. 641), encara que digui que de la catàstrofe se'n recorden almenys aquells que són avançats en edat (p. 653). Hi ha, però, la coincidència del 14 de setembre.

22. Com en l'hom. 122.

23. Hom. 55.

incórrer un predicador fàcil. En una ocasió lloa l'estil senzill, contrari del retòric, amb què sant Atanasi escriví la vida de sant Antoni, i afegeix que escau a la veritat dels fets d'ésser proposada amb paraules veres, desproveïdes de l'ornamentació pròpia de la grandiloqüència, que tinguin la capacitat de persuadir, d'imprimir en les ànimes dels oïdors, amb naturalitat i sense violència, allò que és profitós, i d'obtenir que la intel·ligència es proposi de reproduir el que sent, com si en posseís el conjunt i el detall. «Quant a mi», afegeix encara Sever, «no m'he presentat en públic si no és per això: per glorificar el Verb de Déu», etc.²⁴ I en una altra ocasió ofereix uns mots aproximats als que acabem de citar: que ningú, diu, tenint en consideració les regles dels panegírics, no cregui que és amb aquesta intenció que parla públicament, com ho fan els qui pronuncien discursos solemnes i que componen panegírics segons les regles de l'art²⁵. Aquestes protestes i excuses són motivades precisament perquè Sever tendeix algunes vegades a deixar-se portar per la retòrica, de la qual, però, se serveix prudentment, benintencionadament i, val a dir-ho, amb èxit.

El succés manifest de la seva oratòria i la consciència de la pròpia capacitat en aquest sentit porten un home com Sever a fer protestes contínues de modèstia i d'humilitat²⁶. Qualifica de pobres les seves paraules²⁷ i, amb excessiva modèstia, declara la seva total incapacitat de parlar o d'ensenyar qualsevol cosa que sigui útil, particularment en les circumstàncies històriques (de polèmiques cristològiques) que envolten injustament com un núvol negre de preocupacions materials l'església santa i immaterial d'Antioquia²⁸. Algun cop la modèstia es presenta com una desconfiança de si mateix, superada però per la confiança que té posada en l'auditori²⁹ i, més encara, en

24. Hom. 86, p. [40]. Les homilies 24, sobre l'asceti, i 54, contra els espectacles públics, són exemples de sermons retòricament bells, ensem que molt aptes per a les finalitats pastorals proposades. Ens permetem de cridar l'atenció sobre les pp. [61-65] de l'hom. 54, en les quals Sever parla dels àngels i de la freqüentació de l'eucaristia.

25. Exordi de l'hom. 65. En l'hom. 52, p. [9], declara que la retòrica no és suficient per a elogiar els macabeus.

26. Vegeu hom. 9,18-21 (ben expressiu, en aquest sentit, el cap. 18); hom. 35, exordi (p. 439); hom. 52, p. [7]s.; hom. 58, pp. [99] i [101]; hom. 109, exordi (pp. [226-231]).

27. Hom. 2, exordi.

28. Exordi de l'hom. 54. Cf. hom. 63, p. [193].

29. Interessant, en aquest sentit, la introducció de l'hom. 121 (tota la p. [599]).

Déu³⁰. Adreçant-se als fidels de Kinnésrin, diu que no té res a dir de poderós o que sigui especialment profitós; però hi ha una raó que, més que cap altra, l'encoratja, l'inflama i li desperta les forces: es refereix a la fe que comparteix amb els membres de la comunitat esmentada³¹. Quan ha de fer l'elogi de màrtirs, se sent encoratjat pel tema. «Em sembla veure el sant ancià, el màrtir Barlaam, que m'està penetrant amb la seva mirada, acusant-me vivament pel meu silenci»: així comença el panegíric d'aquest màrtir³². Dels Quaranta Màrtirs diu que fan néixer la confiança en els febles per a lluitar conjuntament amb ells en circumstàncies semblants; i a persones que, «com jo, no saben parlar, els donen coratge, per tal que en puguin fer l'elogi, i sembla com si em diguessin: No t'imaginis pas, home excel·lent, que pel fet d'haver-te pres la molèstia de fer una homilia sobre nosaltres, hagi pagat tot el deute dels nostres elogis: encara no has fet quaranta panegírics», etc.³³

Per altra banda, Sever, que, malgrat els llocs que acabem de considerar, no sembla ésser una persona tímida, era prou sincer per a reconèixer els mèrits de la seva predicació. La tercera vegada que celebrà Nadal amb els seus antioquens començà així el sermó: «Dues vegades he celebrat ja aquesta festa amb vosaltres i he aparegut (davant vostre) com un home no pas mancat de paraula i incapaç de nodrir espiritualment els fidels, ans molt ric i generós en aquest aspecte. Perquè vosaltres mateixos, amb la vostra pia disposició, sabeu que sereu alimentats abundantment amb paraules moderades i que, havent rebut alguns conceptes, podreu engrunar-los entre vosaltres fins a elevar-los a una altura digna de Déu.»³⁴ També els oients reconeixen el valor que té la paraula de Sever; tindrem oportunitat de tractar-ne més endavant.

NATURALES DE LA PREDICACIÓ

Encara que Sever no tracti *ex professo* de la predicació com a tal,

30. Vegeu l'hom. 120, p. [579], en la que Sever parla de la seva poca força i que Déu el guiarà. En l'hom. 60, p. [130], torna a parlar de la seva feblesa o manca de força.

31. Hom. 56, p. [76].

32. És l'hom. 73. En les pp. [372-375] podeu veure retratada la modèstia del nostre orador.

33. Hom. 41, p. 16s. Més entrat el discurs, Sever confessa que no parla amb prou zel de les gestes dels màrtirs (p. 25).

34. Hom. 63, exordi.

hauria estat sorprenent que en el curs d'una sèrie tan llarga d'homilies, com la que d'ell ens ha pervingut, no hagués fet almenys insinuacions sobre la naturalesa de la instrucció cristiana pública ordinària. No és molt el que diu sobre això, però els detalls que en dona tenen interès i són dignes d'ésser recollits.

En una ocasió Sever parla de la finalitat de la predicació: tot allò que en aquest sentit s'acompleix i s'executa en les esglésies no té sinó una sola finalitat, la d'esmenar-nos i acostar-nos al bo i millor, i fer-nos progressar en el camí vers el cel, tant si es tracta d'una festa o d'un dejuni, o en qualsevol altra oportunitat. En efecte, sempre entra en qüestió la commemoració d'un benefici que Déu ens ha fet, el qual d'aquesta manera ens converteix en deutors seus, de faisó que cada un de nosaltres, en recordar aquest benefici, hagi de dir: «Com podria retornar al Senyor tot el bé que m'ha fet?» (Sal 116, 12)³⁵. El passatge que acabem de citar ens diu que la predicació suposa ordinàriament com a base la recordança d'un benefici diví; sobre aquesta recordança, que és una prova de la caritat de Déu, reacciona lògicament el cristià. Això s'acorda molt bé amb el que hem vist, i amb el que encara veurem, sobre el contingut teològic de la predicació de Sever. La funció, pròpia de la predicació, de rememorar (les gestes divines a favor dels homes), l'esmenta Sever en altres ocasions. «A mi, em toca d'instruir i de rememorar, però és a Crist a qui pertoca de persuadir els oients i de fortificar-los i confirmar-los.»³⁶ Potser el testimoniatge de què parla Sever en l'homilia 90 no és altra cosa que la remembrança de què parlem³⁷.

Com hem vist, un terme propi per a expressar l'acte de la predicació és «instruir»³⁸, que ha de correspondre al grec *didaskô*. Reapareix en l'homilia 109, discurs important com a document per a la història de la predicació; Sever hi diu: «L'homilia ha d'aconsellar i instruir, però no pertany (pròpiament) al (gènere de la) refutació.»³⁹ Són mots que van adreçats als catacúmens, amb els quals, certament, no s'adiu el gènere refutatori o polèmic. Altrament, les circumstàncies històriques postcalcedonians i el mateix temperament de Sever el menen a ésser sovint un orador polèmic⁴⁰. Però com que

35. Hom. 40, p. 9.

36. Conclusió de l'hom. 76, p. [428].

37. Hom. 90, p. 123.

38. Vegeu el lloc citat en la nota 36.

39. O sigui, l'antirresi. Hom. 109, p. [269].

40. Vegeu, per exemple, la segona part de l'hom. 119. contra Romanos.

vol ésser delicat amb els seus oïdors, quan pren un to combatiu se n'excusa o es justifica donant explicacions sobre la necessitat accidental d'adoptar una actitud rigorosa⁴¹.

Allò, però, que Sever cerca ordinàriament en adreçar-se al públic reunit a l'església és facilitar el coneixement il·luminador que té per finalitat la comunió amb Déu. Així ho expressa bellament en un passatge d'un sermó d'Epifania, solemnitat que li proporciona el tema de la llum: «En celebrar la festa de les llums expressarem amb paraules la claror que aquesta festivitat ha fet resplendir en els nostres esperits, de manera que per ella ens assemblem a un raig de llum. Perquè així com és propi d'un raig que estengui la seva llum sobre molts objectes, que escalfi amb igual intensitat cada un d'ells i que il·lumini amb una mateixa lluentor les cares dels qui el miren, així també és propi de la paraula que produeixi en molts aquesta ciència i aquesta il·luminació divina que abraça i atorga llum.»⁴²

EL MÈTODE

Persona sens dubte intel·ligent, Sever generalment és clar en les seves exposicions. Bo i conservant el to elevat propi del teòleg, s'adapta a la mentalitat popular dels qui l'escolten. Algunes vegades recorre a l'ús d'objeccions simulades, les quals però, malgrat que siguin fictícies, retòriques, corresponen a formulacions possibles, a dificultats veritables.

La seva exegesi és més aviat sòbria i literal, antioquena, tot i que la seva teologia (el seu monofisisme) és més aviat emparentat amb l'escola teològica alexandrina. Les citacions alienes que fa no són d'autors antioquens, com serien Joan Crisòstom i els esmentats Diodor, Teodor i Teodoret, personatges que, com hem vist, Sever combat. Els manlleus que fa són d'escriptors alexandrins, com Atanasi i, no cal dir-ho, Ciril, o bé són de seguidors de l'escola alexandrina, com Basili el Gran i Gregori de Nazianz, dos doctors de l'Església molt venerats per ell. Gairebé podem definir Sever com «un alexandrí a Antioquia». Declara els seus principis exegètics

41. Així, per exemple, en l'hom. 98, p. [590], lin. 2-6.

42. Hom. 38, exordi.

dient que cal elevar-nos vers el sentit espiritual, encara que l'estudi del sentit històric de les Sagrades Escripures no pot ésser mai negligit⁴³. A part que tal afirmació és molt general, de fet, com hem dit, la seva hermenèutica bíblica fa ordinàriament l'efecte d'antioquena. Les seves explicacions, per exemple, sobre la genealogia de Jesús⁴⁴ són un model d'exegesi literal.

En principi Sever comenta versicle per versicle del text bíblic en qüestió, i de cada versicle analitza paraula per paraula. El mateix sistema adopta en comentar el Símbol de la fe. Però, per a evitar una explicació massa seca i abstracta, té l'habilitat de transportar el seu auditori davant alguna de les grans teofanies de l'Antic o del Nou Testament, descrivint l'episodi bíblic com una escena en la qual entren tots els qui escolten, com si hi participessin com a actors⁴⁵. Aquest procediment de transportar espiritualment els fidels a l'escenari de la història sagrada i de situar-los-hi com a coactors del drama de la salvació, és propi dels antics oradors cristians, especialment dels orientals. Com penso tenir ocasió de demostrar amb testimonis patrístics en una data futura, ja les lectures, ben cantades o recitades durant el culte, eren prou suggestives per a endur-se els esperits dels oients, els quals no deixaven d'exterioritzar els seus sentiments.

Altrament, Sever empra els mètodes a què tot orador antic, bo i zelós, fa recurs per fer més viu el contacte amb l'auditori: fa ús de la interpel·lació o apòstrofe, evoca detalls de la vida quotidiana o coses que toquen les fibres de la psique. Tindrem ocasió de comprovar-ho detalladament en tractar, més endavant, de l'auditori de Sever.

EL CONTINGUT DE LA PREDICACIÓ

El que hem dit fins ara ja ens ha permès de contemplar diferents aspectes de la doctrina de Sever i del contingut de les seves homilies i, en els apartats que vindran, encara tindrem ocasió de contemplar-ne d'altres. Ara, en l'apartat present, no es tracta d'oferir un resum sistemàtic de la doctrina del nostre predicador; no és aquest l'objec-

43. Hom. 107, p. 165s.

44. Homilies 94, 95 i 96.

45. Cf. F. GRAFFIN, *La catéchèse de Sévère d'Antioche*, dins *L'Orient Syrien V* (1960) 52. Graffin adueix com a prova l'hom. 109, pp. 735-737.

te del present article. En canvi, sí que hem d'oferir al lector almenys una visió general dels temes que Sever prengué com a objecte principal de les seves homilies. Al final del present assaig, en forma d'annex, trobarà el lector una llista de totes les homilies, o sigui, dels seus títols, que ens hem permès d'abreujar, però també de completar en alguns casos, a fi que el contingut quedés més ben expressat i hom pugui fer-se càrrec amb major claredat de la temàtica principal de cada peça.

Antoni Baumstark⁴⁶, coneixedor de les Homilies Catedrals abans de la seva edició impresa i aprofitat per Maurice Brière⁴⁷, dividí les homilies en quatre grups. El primer grup, integrat gairebé per una tercera part de la col·lecció, és constituït pels sermons per a les grans solemnitats de l'any. Sever es mostrà bastant fidel en exercir la predicació en aquestes grans ocasions litúrgiques. Si en alguna solemnitat deixà de predicar, com per la Pasqua, ja que parlà al poble només en dues Pasqües durant els sis anys en què s'estén la seva activitat homilètica, no és motiu de sorpresa, puix que molts Pares de l'Església deixaren de prendre la paraula en tals ocasions per causa de la llargada de les funcions litúrgiques. Això, naturalment, suposat —com sembla legítim de suposar— que s'hagin conservat tots els sermons de Sever i que no n'hagi pronunciat d'altres que no hagin estat escrits i conservats.

A aquest primer grup pertanyen les homilies catequètiques⁴⁸, adreçades als catecúmens a l'inici de la Quaresma i el Dimecres Sant. En dirigir-se als qui eren iniciats a la fe Sever adoptava un to simple, un llenguatge senzill i humil, encara que molt curós i ple de sol·licitud. Quan li calia practicar la catequesi, deia, volia, d'una part, amb cura plena d'aplicació i observant una reflexió literal, tal com escau en aquests casos, expressar-se com si —figuradament parlant— només murmurés, és a dir, conservant un to d'un mormoleig humil, un to baix, no emprant expressions d'alta teologia, envers la qual, malgrat tot, el nostre prelat se sent empès de tota manera, per causa de la confessió necessària de la fe; però de

46. A. BAUMSTARK, *Das Kirchenjahr in Antiocheia zwischen 512 und 518*, dins *Römische Quartalschrift für christliche Altertumskunde und Kirchengeschichte* 11 (1897) 86-89.

47. PO XXIX 1, p. 66s.

48. Són les homilies 21, 42, 70, 90, 109 i 123.

moment, tenint per oients uns debutants en la fe, encara no iniciats, ignorants per tant i inexperts en les qüestions teològiques, el monofisita Sever és cautelós i només s'insinua, mormolejant, com diu ell, pausadament, o sigui, acomodant-se a la capacitat de comprensió dels catecúmens⁴⁹. En instruir-los Sever se sent especialment responsable; diu que, com que l'homilia catequètica fa les vegades d'un testimoniatge futur, és a dir, és un testimoniatge anticipat de la fe i d'uns preceptes morals que s'avancen per testificar als qui s'acosten al baptisme que no els serà lícit després tornar enrera, els àngels són presents en aquesta catequesi, fent de testimonis i anotant les paraules del compromís que els candidats contreuen amb el Crist⁵⁰.

Formen el grup segon els panegírics dels sants: dos sobre la Mare de Déu; dos altres sobre sant Leonci, a l'església del qual, a Trípoli, havia estat batejat Sever; encara dos sobre sant Antoni; altres tenen com objecte sants relacionats amb l'església d'Antioquia, com són Ignasi, Romà, Babilàs, Barlaam, els Quaranta Màrtirs (dos discursos), Julià, Simeó l'Estilita, els Macabeus, Tecla, Drosis (tres panegírics). Dedicà també panegírics a sant Joan Baptista, a sant Esteve, als Innocents, als màrtirs Teodor, Domecí, Sergi i Baccus, Procopi i Foques, Tarac, Probus i Antíoc, Atanasi i Tal-lelai. Però és als sants Basili de Cesarea i Gregori el Teòleg (el Nazianzè) a qui Sever consagrà una especial atenció. Sobre ells predicà en sis ocasions; això no ens ha de sorprendre. Un company d'estudis (més tard biògraf) de Sever, Zacaries l'Escolàstic (o sigui, l'advocat), trobant-se amb ell a Beritos, havia obtingut que Sever substituís les lectures que feia de les obres del famós mestre de retòrica pagà Libani per les de Basili i Gregori; aquests dos grans mestres de l'oratória cristiana acabaren guanyant-lo plenament⁵¹. Els sants doctors de

49. Homilia 123, exordi, p. [629]. Vegeu allí mateix la nota que afegeix el traductor siríac Jaume d'Edessa, el qual es veu obligat a donar una explicació als seus lectors sobre el mot «catequesi», amb la significació grega del qual juga Sever.— Vegeu també l'exordi de l'hom. 70, pp. [287-292].

50. Hom. 90, p. 123. No ens entretenim més en les catequesis, ja que aquestes han merescut un comentari del Pare F. Graffin, l'esmentat en l'anterior nota 45 (l'article ocupa les pàgines 47-54 del número citat de la revista *L'Orient Syrien*), si bé l'assaig del P. Graffin no pretén més que oferir una senzilla síntesi del contingut de les catequesis.

51. Zacaries l'Escolàstic, Vida de Sever, ed. de M.-A. KUGENER, PO 2 (París 1907), p. 13. Zacaries, monofisita moderat, que jugà un paper important, decisiu, en la conversió de Sever al cristianisme, influí probablement en la formació retòrica del seu amic. Acabà condemnant el monofisisme i, consegüentment, Sever, a qui tant havia lloat.

l'Església i els màrtirs, en elogiar-los, li donen peu a desplegar una retòrica que arriba a ser impressionant⁵².

Constitueixen el grup tercer les homilies pròpiament dites, és a dir, les que són comentaris de fragments bíblics. Són sermons pronunciats ordinàriament els diumenges i versen, la major part de les vegades, sobre perícopes del Nou Testament. Ja hem parlat del Sever exegeta. Unes quantes de les homilies d'aquest tercer grup responen a preguntes que han estat formulades a Sever a propòsit de determinats passatges difícils de l'Esclatúra. Potser alguna d'aquestes preguntes —ja ho hem dit— pot ésser fingida, però hem de suposar que són reals mentre no consti clarament el contrari. L'homilia 111 és sobre una pregunta que hom va fer a Sever d'una manera sobtada, cosa que obligà l'orador a improvisar la resposta. L'exordi de l'homilia 107 palesa que aquesta va ser provocada per uns dubtes presentats per escrit per un tal Felip, monjo d'Egipte. Hem de retornar més endavant sobre les peticions del públic i sobre les improvisacions de Sever.

Queden finalment, formant el quart grup, els discursos de circumstància, dits en ocasions accidentals molt diverses: amb motiu d'una secada (homilia 19), contra els espectacles (homilies 26, 54 i 91, fragments de les homilies 15 i 107, etc.), en l'aniversari d'un terratrèmol (homilia 31), a propòsit de la rebel·lió de Vitalià (homilia 34), en retornar de la visita als monestirs (la bella homilia 61), com a agraïment per la generositat de l'emperador Anastasi (homilia 13), en els aniversaris de la seva consagració episcopal, com era costum en l'Església dels Pares, tant en la grega com en la llatina (homilies 80 i 99, mentre que la primera homilia va ser pronunciada immediatament després que Sever obtingués la càtedra episcopal antioquena) i amb altres motius, com deixa veure l'índex de les homilies al final d'aquest article. Podem incloure en aquest grup els sermons pronunciats amb ocasió de visites pastorals o d'altres viatges (vegeu, per exemple, les homilies 28, 55 i 56).

Ja hem advertit que, per damunt de l'ensenyament de la moral i

52. En les respectives solemnitats, el públic solia concórrer nombrós a les memòries o esglésies dels màrtirs. Els pobres, naturalment, ho sabien, i amb la fina percepció pròpia dels indigents, hi acudien, confiant en els efectes persuasius de la bona predicació de Sever; cf. hom. 10,24-25, p. [123]. Aquesta relació entre el predicador, el públic i els pobres es retroba en altres Pares, particularment en sant Agustí, com tindrà ocasió de demostrar en un altre lloc.

de l'exhortació a la pràctica de la virtut, Sever sol donar preferència a la predicació de la doctrina teològica, a l'explicació del dogma cristià. És característica la resposta que posa en boca del màrtir Barlaam a una pregunta que li fa el jutge romà; Barlaam li respon que el cristianisme «és la veritat d'uns dogmes i la preparació per a la benaurança eterna»⁵³. Primer el coneixement del dogma, després la vida corresponent amb vista a la benaurança. Amb aquest ordre el màrtir (o sigui, Sever) expressa bé la jerarquització dels valors cristians, tal com escau a una manera de pensar ben pròpia dels Pares. Un terme molt estimat de Sever és «filosofia», molt ple de riquesa semàntica, referit particularment a la vida recta (la pràctica de la virtut, l'observança monàstica, etc.), menada a la llum de la fe⁵⁴.

Endemés del contingut essencial, les Homilies Catedrals proporcionen una gran quantitat d'informació marginal variadíssima. El pare Maurice Brière, en la introducció general a les homilies de Sever⁵⁵, ha reunit també en quatre grups els principals elements històrics d'aquesta informació. El primer grup comprèn els elements litúrgics, el segon els hagiogràfics, el tercer els teològics, i el quart els culturals⁵⁶. L'edició completa de les Homilies Catedrals és encara massa recent perquè hagi pogut ésser aprofitada d'una manera exhaustiva com a font documental.

L'OFICI DE PREDICADOR I L'OBLIGACIÓ DE PREDICAR

En fer el panegíric de sant Babilàs, allò que Sever admirà especial-

53. Hom. 73, p. [375]. Sobre una possible (no demostrada) utilització d'una passió escrita per part de Sever, vegeu H. D[ELEHAYE], *S. Barlaam, martyr à Antioche*, dins *Analeccta Bollandiana* 22 (1903) 133s. i 138.— La finalitat de la predicació, per a Sever, és la lloança de Déu amb la boca i, segonament, la lloança de Déu amb les obres, o sigui, donar bon exemple, amb el qual convertim els altres. Això queda ben expressat, per exemple, en la peroració de l'hom. 2, capítols 35-38, pp. [45-47]. Però, és clar, la lloança de Déu amb la boca és feta «a partir de dogmes divins» (hom. 3, circa finem, p. [53]).

54. El fet de no haver-se conservat el text original grec de les homilies fa que no disposem d'un índex de vocables, el qual fóra —no cal dir-ho— d'una utilitat màxima per als qui volguessin emprendre l'estudi doctrinal de Sever.

55. PO XXIX 1, pp. [574-576].

56. Que em sigui permès, a títol d'exemple, adduir l'hom. 15,19, p. [187]s., en la qual Sever permet de treballar bo i cantant, mes no cànctics profans, sinó religiosos, davant els fills que aprenen encara a llegir; a ells, com també als servidors, cal proporcionar-los els llibres sagrats, etc. Sobre la decència dels cants vegeu també l'hom. 16,21, p. [203].

ment en aquest màrtir, per damunt dels altres talents seus i virtuts, va ser la seva dedicació a l'ensenyament⁵⁷. Per a Déu, i consegüentment per a tothom, res no hi ha de millor ni de més satisfactori que ajudar i salvar⁵⁸. Aquesta sentència resumeix bé el pensament pastoral del predicador de què tractem, i descriu perfectament l'ideal que l'animava.

Hi ha un passatge en què Sever exposa com cal predicar i declara l'obligació que té tot pastor espiritual de fer-ho, proclamant les responsabilitats que contreu si no ho fa. És una pàgina tan incisiva, que si l'adduïssim resumint-la, la fariem malbé. Heus-la ací traduïda: «Que ningú no pensi que els sacerdots o aquells a qui ha estat confiada la direcció del poble poden callar sense perill. Que tampoc no s'imaginin que quan apareixen en públic per parlar i ensenyar, ho fan només per fer un favor als oïdors. Acompleixen un deure obrant així, un deure que, no acomplert, causa un remordiment extrem a aquells qui s'hi sotstreuen. El profeta Amós diu: «Sacerdots, escolteu i doneu testimoniatge a la casa de Jacob, diu el Senyor, Déu totpoderós» (Am 3,13 LXX). Isaïes ens dóna el mateix manament: «Consoleu, consoleu el meu poble, diu Déu; sacerdots, parleu al cor de Jerusalem» (Is 40,1 i 2 LXX). Cal doncs en primer lloc que el sacerdot posseeixi per la purificació una oïda molt fina, per tal de poder percebre de seguida les revelacions enviades per Déu, ja es tracti d'amenaces, ja de manaments. En segon lloc, cal que doni testimoniatge al poble, i que parli no pas tremolant, sinó amb una certa llibertat, legítima i assenyada; no d'una manera simple, sinó al cor de Jerusalem, a fi que la paraula toqui els oients; que no solament alegri l'oïda, sinó que passi i penetri l'interior, i que trameti a l'ànima el benefici de les explicacions.»⁵⁹

Hi ha encara un altre passatge interessant, al final del qual Sever torna a parlar de la gran responsabilitat que comporta l'obligació de predicar; l'orador, al mateix temps, declara la llibertat que emana de tal obligació. Diu: «Que ningú no em digui: ja tornes a parlar contra els teatres! Perquè jo li diré: en torno a parlar i no deixaré de parlar-

57. Hom. 11,7, p. [129].

58. Hom. 10,20, p. [115].

59. Hom. 53, exordi, p. [23]s. En les pàgines següents, fins a la [28], Sever parla del bon exemple que cal que donin els predicadors. Sobre l'obligació de predicar, Sever hi retorna en l'hom. següent, la 54, igualment en l'exordi, pp. [45-47], i també en l'exordi de la 76, pp. [415-418].

ne; allò que jo vull, òptim (amic), és convèncer. En efecte, és que sóc violent? Tu, en els teatres, fas allò que vols; i a mi no m'és lícit de dir el que vull a l'església? Perquè si, quan no en tinc prou amb una sola vegada per a convèncer, callés, gran seria el càstig merescut pel silenci, i incorreria en un perill suprem.»⁶⁰

Si la responsabilitat del pastor recau sobre el propi ramat, el sacerdot és també responsable en tota l'Església de Crist. Així, com explica el mateix Sever, un costum antic volia que els qui visitaven una església aliena i eren capaços de dir quelcom d'útil es presentessin en públic i fessin partícips de la seva saviesa i dels seus coneixements els presents, si n'hi havia. Sever recolza aquesta pràctica en llocs bíblics, adduint els exemples de Moisès, de Pau, de Bernabé. És així que ell mateix, de pas per Cir, hi hagué de parlar en presència del bisbe del lloc⁶¹.

Però en nodrir amb la paraula les ovelles de casa o, ocasionalment, de fora, el pastor no s'ha de sentir sol en aquesta missió primordial del sacerdot. El sacerdot ha de predicar amb la paraula i amb l'exemple, però l'acció de la predicació, per tal que tingui eficàcia, ha d'ésser comuna: ha d'ésser una col·laboració de sacerdot i poble. Sever ho expressa així: És a mi que pertoca ensenyar el camí d'allò que cal fer, i per cert ho he fet, quan he dit grans coses amb poques paraules. Repeteixo: és a mi que pertoca això, però també a vosaltres pertany accomplir els manaments i les lleis, ja que l'acció és comuna. El qui instrueix no està dispensat d'obrar; tant més obligat està de fer allò que ensenya; en efecte, una paraula sense l'obra no pot arribar a l'ànima i fer-se percebre per les ovelles⁶².

Veurem ara com corresponia i reaccionava l'auditori de Sever. Començarem per explicar per qui era constituït aquest auditori.

L'AUDITORI DE SEVER

Fins i tot si prescindíssim dels múltiples elements que sobre

60. Hom. 107, p. [192]. Vegeu també les pp. [161-163] (l'exordi), on Sever s'excusa per la seva ignorància, manifesta l'obligació que té d'ensenyar i demana la pregària dels oïdors.

61. Hom. 58, pp. [99-101] (exordi). Existeixen molts altres testimonis d'aquest costum d'ésser invitat a predicar en esglésies no pròpies; faré conèixer, en una altra oportunitat, els que tinc reunits.

62. Hom. 106, p. [157]s. Sobre el bon exemple que han de donar els predicadors, vegeu la nota 59.

l'assemblea dels presents ofereixen els discursos de Sever, de la sola lectura senzilla de les Homilies Catedrals es desprèn que el seu autor —com correspon ordinàriament a tot gran orador, i com passava, per exemple, amb sant Joan Crisòstom a la mateixa Antioquia— dominava el públic, no solament per la fascinació que la personalitat del predicador exercia sobre l'auditori, ni únicament pel coneixement psicològic que l'orador pogués tenir dels qui li prestaven atenció (els quals —recordem-ho— no eren ben bé dels seus, ja que Sever era foraster a Antioquia), sinó per altres motius, el principal dels quals era l'amor, sens dubte sincer, que el pastor sentia per les seves ovelles, amor del qual donen testimoniatge moltes pàgines de les homilies. Tota la homilia 55, un «logos syntaktikós» o discurs de comiat amb ocasió d'emprendre la visita pastoral de les esglésies rurals, de les viles i dels monestirs, n'és un bon exemple⁶³.

Sever no perd mai el respecte envers el públic. Els seus objectors i fins els que ell impugna, com Romà, el «blasfem» (contrari a les idees teològiques de Sever), són tractats amb consideració i reben epítets com «excel·lent» i «bo»⁶⁴, encara que aquests qualificatius poden ésser emfasitzacions d'índole més aviat retòrica. Però Sever acostuma a ésser parc en l'ús d'epítets i de vocatius.

El respecte, algunes vegades, es converteix en familiaritat afectuosa, expressada en un llenguatge de confiança, com en un passatge de l'homilia 62, en la qual, després d'haver adduït l'exemple dels nens, l'orador exclama: «Avui també vosaltres —permeteu-me de parlar-vos confiadament, puix que tractem de la vostra salvació— ens hem acostat a vosaltres com infants».⁶⁵

El públic corresponia bé a l'afecte i a la sol·licitud de Sever. Demostrava sentir gust d'escoltar-lo. «Ecolteu amb gust les meves modestes paraules, per això també jo em presento davant la riquesa del vostre afecte, encara que jo sigui pobre i faci com qui oblida el proverbi que diu: 'No et presentaràs, si ets pobre, davant el ric' (Pr 23,4 LXX).»⁶⁶ El desig d'escoltar-lo, de què fa mostra l'auditori, proporciona confiança a l'orador: la lloable insaciabilitat de l'oïda

63. Hom. 55, p. [66]ss. Vegeu també la p. [76]s. de l'hom. 56. En l'hom. 61, p. [147], es reflecteix l'afecte que els oïdors sentien per Sever.

64. Hom. 107, p. [192], etc.; hom. 119, p. [491] (Romanos).

65. Hom. 62, p. [165].

66. Hom. 16,1, exordi, p. [195].

dels fidels és el que converteix en riques les paraules altrament modestes del predicador; la constatació, per part d'aquest, de les disposicions de fe dels oients li confereix, més que suficientment, el do de parlar⁶⁷.

No solament afeccionat, sinó exigent, es mostrava sovint el públic, bo i reclamant els deutes espirituals que Sever havia contret amb ell en prometre sermons⁶⁸. Els oients ordinaris de Sever, els antioquens de la capital, volgueren que alguna de les homilies pronunciades fora d'Antioquia fos repetida per a ells. Per altra banda, l'homilia 60 va ser pronunciada quan els cristians de Cir van demanar, amb gran cridòria, a Sever que romangués prop d'ells, per tal de tenir l'oportunitat d'escoltar una altra instrucció; Sever va satisfer aquest desig obsequiant els de Cir amb una altra (una tercera) homilia⁶⁹. Els discursos contra Teodoret de Cir tingueren repercussió, i els fidels d'Antioquia volgueren que Sever els repetís, a ells, allò que havia dit als de Cir, desig que fou satisfet⁷⁰.

En general la gent acudia freturosa a escoltar la paraula de Sever⁷¹, però en alguna ocasió el nostre predicador es queixa d'una assistència escassa de públic, cosa que el desanimaria si no fos conscient de l'obligació que té de predicar⁷². Sever sap, però, que la fretura, l'apressament per anar a escoltar-lo, el concurs nombrós d'oients, per si mateixos no diuen gran cosa; fins poden ésser signes fal·laços per als assistents, si la predicació no té en ells un veritable efecte. Per això Sever els diu: «Ja que teniu gust per aquestes paraules, quan retornareu a casa i parareu taula continueu sentint el

67. Hom. 121, p. [599].

68. Hom. 108, exordi, p. [193]. Compareu-ho amb l'exordi de l'hom. 111, p. [283]s. Esperem de tenir ocasió, en un futur més o menys pròxim, de demostrar amb exemples dels sants Basili, Agustí, Pere Crisòleg i altres, que aquestes exigències de l'auditori de Sever, que aquest complís els seus «deutes», no és quelcom gaire rar en la història de la predicació cristiana antiga. En l'homilia 74, p. [392], Sever afirma que els seus l'acusen de no predicar amb prou regularitat.

69. Hom. 60; vegeu-ne el títol p. [130]. Durant el discurs, diu Sever: «Ens heu retingut prop vostre amb el fre de l'amor, per tal d'escoltar encara aquesta tercera homilia» (p. [131]; cf. p. [139]).

70. En l'hom. 64; vegeu-ne el títol.

71. Vegeu el títol de l'hom. 90, el qual informa del gran nombre d'oients reunits. Tota aquesta homilia és interessant com a testimoni històric d'una assemblea cristiana de l'època. La presència dels àngels entre els fidels, tal com la descriu l'orador (vegeu també la segona part de l'hom. 72, on parla dels àngels presents prop de les reliquies dels màrtirs), confereix una ambientació gairebé escatològica a l'assemblea.

72. Hom. 76, p. [417]s., i vegeu les pàgines anteriors.

gust d'aquestes mateixes paraules. Així, per un plaer de l'esperit, reduireu a silenci el plaer del ventre durant tota aquesta jornada de festa, que quedarà així sotmesa a la raó... Consagreu-la, doncs, al Déu Verb encarnat per a nosaltres, encara que és tota la vida que li heu de consagrar.»⁷³ Per a Sever la sola concurrència no és sempre i simplement un senyal positiu ni un motiu de satisfacció. Potser us imagineu, diu, que sento alegria i que vesso de felicitat quan us afanyeu amb tant d'apressament per venir a escoltar-me? En realitat, ploro i em lamento, i de la vostra joia en faig pàbul de la meua tristesa. Penso, en efecte, que si vosaltres no us sentíssiisu constrets per la manca d'aliment i per la fam, i que si estiguéssiu nodrits per un adoctrinament ortodox i sa, no manifestaríeu l'avidesa que teniu d'aquestes paraules pobres i menyspreables, com aquells que, per falta de forment, desitgen menjar pa d'ordi⁷⁴. Aquests mots de l'homilia 2, pronunciats als inicis de l'activitat episcopal de Sever, són els d'un prelat que està preocupat sobretot per implantar el seu pensament teològic (monofisità), que ell vol inculcar de totes passes als cristians d'Antioquia.

Però en la mateixa homilia 2, a continuació del passatge que acabem de considerar, Sever confia en la intel·ligència de les seves ovelles, les quals, ajudades per la gràcia de dalt, seran capaces d'entendre els ensenyaments apostòlics i de reconèixer la veu del veritable pastor, o sigui la d'ell, la del bisbe anticalcedonià⁷⁵. I a mesura que passa el temps, la predicació de Sever experimenta una evolució en aquest sentit; el prelat va cobrant confiança en els seus i els parla amb profunditat teològica. En l'homilia 42 encara té por de la seva instrucció a causa de la maduresa desigual dels oïdors, i tem el perill d'elevant-se massa en la contemplació del misteri i deixar en dejú els qui l'escolten, els quals podrien menysprear la paraula de Déu i tota la funció litúrgica⁷⁶. Uns quants mesos més tard, els d'Antioquia, com ja hem vist, reclamen escoltar la polèmica que Sever ha exercit a Cir contra Teodoret, antic bisbe d'aquesta ciutat; es tracta d'una polèmica estrictament teològica⁷⁷. En l'antepenúltima

73. Hom. 7,19-20, p. [77].

74. Hom. 2,1, exordi, p. [29].

75. Hom. 2,3, p. [29]s.

76. Hom. 42, pp. 31-35.

77. Vegeu l'anterior nota 69.

homilia, la 123, el poble escolta unes llargues disquisicions relatives a la teologia trinitària i a la controvèrsia antimaniquea⁷⁸.

Però no sé si podem assegurar que la capacitat de l'auditori d'Antioquia i d'altres llocs per a escoltar llargues i sovint difícils disquisicions hagi depès únicament de la instrucció rebuda de Sever. Les Homilies Catedrals suposen certament un públic docte, parlant en general, i dotat de coneixements teològics⁷⁹ molt viscuts, coneixements que proporcionalment semblen majors que els altres d'altres èpoques que els de la nostra, potser. De fet, aquesta és la impressió que hom s'enduu no únicament de l'auditori de Sever, sinó dels d'altres predicadors cristians antics, contemporanis de Sever o cronològicament pròxims a ell. Ja un segle i mig abans de Sever, a la mateixa Antioquia, sant Joan Crisòstom fruï d'un auditori instruït i capaç. Però en l'espai de temps que separa ambdós oradors la polèmica cristològica, que no s'acabà amb les definicions de Calcedònia, i altres controvèrsies teològiques exacerbaren els esperits i tingueren una forta repercussió en el poble cristià, sobretot, com és natural, en el de les grans ciutats, ja que les conteses teològiques, relatives a temes tan essencials, es reflectien indispensablement en la instrucció catequètica dels adults i en la predicació ordinària. Això és el que constatem d'una manera ben viva en la predicació de Sever, que amb tant de zel continuava reaccionant contra Calcedònia.

COMPORTAMENT DE L'AUDITORI

Tot duu a creure que el poble seguia amb atenció les explicacions de Sever. Aquest comportament tenia, com és natural, els seus alts i baixos i les seves excepcions. Sever ha de censurar certs capteniments dels oïdors durant el sermó, cosa que, arreu del món romà, es veieren obligats a fer altres predicadors, com Ambròs i Agustí i, ja molt abans, Orígenes⁸⁰. Si algun cop Sever es queixa de l'actitud

78. Hom. 123, pp. 149ss.

79. Cf. BRIÈRE, PO XXIX 1, p. 71.

80. Tinc en preparació un estudi detallat sobre les reaccions del públic i el seu comportament durant la predicació, a l'època patristica. Mentrestant podeu llegir el deliciós article de J. ZELLINGER, *Der Beifall in der altchristlichen Predigt*, dins *Festgabe Alois Knöpfler zur Vollendung des 70. Lebensjahres* (Freiburg im Br. 1917), pp. 403-415, i la meua petita contribució *Über das Schweigen und die Rücksichtnahme auf die schwache Stimme des Redners in der altchristlichen Predigt*, dins *Ecclesia orans. Mélanges patristiques offerts au Père Adalbert G. Hamman OFM = Augustinianum* 20 (1980) 267-274.

orgullosa i distreta de certes persones, actitud que contrasta amb l'atenció i l'aplicació amb què els sacerdots, i amb ells altres fidels que conformen els seus gestos amb els dels preveres⁸¹, participen en la pregària, en altres ocasions lloa l'auditori, que sap acollir bé la paraula de la predicació i mostra agraïment i fins sagacitat en l'audició, fent demostracions que sap suplir interiorment allò que l'orador no arriba a expressar, avançant-se al seu pensament, ja que al predicador li és impossible de dir tot allò que voldria dir. Una actitud així infon confiança al predicador i l'invita a abordar els temes més difícils⁸².

No plauen, però, a Sever manifestacions sorolloses, per humanes que siguin, ni els crits i les lamentacions de les dones, que ofeguen la veu del diaca quan aquest fa la invitació a pregar per un difunt; més valdria, diu, que en lloc de lamentar-se preguessin i, en el dolor íntim per causa del traspassat, encomanessin a Déu aquell que ha de presentar-se al tribunal terrible de Crist⁸³. Sever, en canvi, respecta les expressions i comentaris que fa el públic durant les lectures sagrades com a manifestacions naturals d'un poble espontani i sincer. En una ocasió foren llegides les benaurances segons el capítol sisè de l'Evangeli de sant Lluc, i Sever es sorprengué de no percebre els senyals de penediment i de dolor que «d'ordinari» solien donar els fidels que escoltaven; solament va sentir que alguns deien: Per favor, que no em torni pobre!⁸⁴

Els llocs de Sever que acabem de citar no afecten pròpiament el moment de la predicació, però fan veure el comportament del públic a l'església en general. En canvi, hi ha casos de durant la predicació en què el nostre orador es veu obligat a imposar silenci i a recomanar un bon captament a uns oïdors que, probablement per poder acostar-se més al predicador i sentir-lo millor, s'empenyien els uns als altres, «com si es tractés d'anar a arreplegar un botí». Això produïa un soroll que impedia encara més l'audició, mentre que

81. Hom. 43, p. 91. Sobre la manera distreta d'escoltar les paraules de l'Evangeli, vegeu el començament de l'hom. 113, p. [319].

82. Començament de l'hom. 96, p. 98s.

83. Hom. 44, p. 107.

84. Hom. 113, p. [321]. Recordo haver sentit explicar al P. Alfons Raes S.J. que aquesta mena de reaccions espontànies per part dels fidels durant la lectura de la Sagrada Escripura en el culte són encara actuals en les comunitats cristianes de l'Iraq, en les quals, com veiem, persisteixen les maneres de fer antigues. Deuen persistir també en altres pobles orientals.

l'orador, pertorbat, havia de repetir allò que deia⁸⁵. La primera homilia que Sever va pronunciar immediatament després de la seva elevació al bisbat d'Antioquia hagué d'ésser repetida dos dies després d'haver-la pronunciada; Sever la repetí per desig exprés dels fidels, ja que la primera vegada el discurs no pogué ésser sentit per molts per culpa del soroll que feia la multitud que s'estrenyia⁸⁶. És ben comprensible que aquesta primera vegada que Sever parlava públicament, els antioquens, encuriosits, s'aglomeressin per escoltar el prelat monofisita nouvingut.

Altrament, Sever elogia les reaccions fervoroses del seu públic i s'hi complau. Així, quan els oients sospiren devotament en sentir que el predicador dóna a la Mare de Déu el títol de «Sant dels Sants» i quan diu que l'església dedicada a la Mare de Déu serà engrandida amb l'adjunció d'uns pòrtics⁸⁷.

Però l'auditori no reacciona sempre favorablement. Alguns dels fidels se senten ferits quan Sever no qualifica de bo i de dolç allò que de fet és amarg i perjudicial⁸⁸. Però Sever no deixarà mai de dir allò que ha de dir, encara que contristi alguns d'entre el públic⁸⁹ i encara que els contristats siguin els usurers, amb el perill que aquests es neguin a fer préstecs (per tal d'organitzar la beneficència). Que siguin comprensius; és per la preocupació de llur salvació que Sever deixa sortir certes expressions ingrates de la seva boca, a fi que, tant ells com ell, puguin deslliurar-se de la ira de Déu⁹⁰.

Hi ha vegades que l'orador provoca expressament les reaccions del públic. Durant el discurs que acabem de citar⁹¹ Sever mostrà al poble uns trossos de vidre i de carbó enviats de Palestina, els quals havien estat vomitats per posseïts del dimoni. Aquestes peces comprovants van fer efecte en els oients. Un altre dia Sever descriuí molt gràficament calamitats esdevingudes a Alexandria, de manera

85. Hom. 16,2, p. 439. Vegeu l'article citat en l'anterior nota 80, *Über das Schweigen...*, p. 271.

86. Vegeu el títol de l'hom. 1, p. 254. Pel títol de l'hom. 41, p. 54, ens assabentem que el poble demanà que li fos llegida una homilia anteriorment predicada.

87. Hom. 68, p. [251]s. Sever aprofita l'ocasió per a invitar els oïdors a contribuir a aquesta construcció i celebra la fervor espiritual de la multitud santa que l'escolta (p. [252]).

88. Hom. 119, p. [448]s.

89. Hom. 76, p. [427].

90. Hom. 62, p. [171].

91. La mateixa homilia 62, pp. [155]ss.

que el públic quedà altament impressionat i expressà amb gemecs el seu compadiment, ensems que elogiava les paraules del predicador⁹².

Estem, per altra banda, assabentats d'un altre accident ocorregut durant la predicació de Sever, però sense relació amb el contingut del discurs. Ens n'informa el títol, molt curiós, d'una de les homilies. Aquesta fou pronunciada amb motiu d'una visita de Sever a la comunitat de Kinnerin; tot just havia començat el discurs, quan fou interromput per la qüestió d'un afer municipal que provocà uns crits; un cop apaivagats, pogué ésser pronunciada l'al·locució⁹³.

Més que aquesta mena d'interrupcions accidentals ens ha d'importar l'atenció que prestaven els fidels antioquens d'aquella època tan commoguda per les qüestions teològiques i interessada pels problemes religiosos en general. És un interès que s'exterioritza en la manera com aquells cristians escoltaven les lectures públiques de la Sagrada Escripura, sobretot la dels Evangelis; ho feien no solament amb les orelles del cos, sinó principalment amb les del cor, per tal de penetrar el sentit dels textos sagrats, com escau als homes savis de què parla Pr 18,15. L'interès portava a formular preguntes al bisbe, el qual en feia tema de la seva predicació, a fi que la comunitat en sortís aprofitada⁹⁴ i atesa. Però les respostes de Sever no són sempre a preguntes adreçades directament a ell, sinó a judicis adversos i a opinions crítiques que corrien contra ell⁹⁵.

Veurem que les homilies de Sever són peces literàries prèviament escrites per l'autor. Si haguessin estat improvisades i preses pels taquígrafs, sens dubte s'hauria reflectit en elles molt més encara el comportament i les reaccions dels oïdors, com passa amb els sermons de Joan Crisòstom, d'Agustí i d'altres.

ALTRES DETALLS SOBRE LA RELACIÓ DE SEVER AMB EL SEU AUDITORI

Sever, quan parla en públic, ordinàriament s'adreça als homes; a

92. Hom. 53, p. [157].

93. Hom. 56, pp. [73]ss.

94. Vegeu l'inici de l'hom. 98, p. [583]s.

95. Com, per exemple, en l'hom. 42, p. 31 (potser es tracta, en aquest cas, de l'opinió dels calcedonians).

les dones, només s'hi adreça indirectament⁹⁶. Algun fragment que hem citat ens ha fet veure com parla de les dones i com diu coses que van adreçades a elles⁹⁷; en algun cas fins es dirigeix directament a l'element femení present en el discurs⁹⁸. Però el costum ordinari és que Sever s'adrexi pròpiament als homes. Aquesta manera de fer no sorprendrà al coneixedor del món oriental, fins del dels nostres dies, i menys al coneixedor del món antic. El desconeixement de les condicions del món oriental antic ha motivat que actualment alguns Pares de l'Església hagin estat acusats injustament d'antifeministes⁹⁹.

Sever va predicar durant les visites pastorals que va efectuar a pobles i viles, però, naturalment, la seva actuació sacerdotal la va exercir principalment a la ciutat d'Antioquia. El públic d'aquesta metròpoli —una de les capitals més grans amb què comptava l'imperi romà— condicionava necessàriament la seva retòrica, d'una manera semblant com l'auditori, en part distingit, de la ciutat de Roma condicionà sens dubte l'estil del papa sant Lleó el Gran, com Cartago condicionava la manera de parlar de sant Agustí i Milà la de sant Ambròs, per citar altres exemples.

Al final d'una de les homilies, Sever fa l'elogi dels emperadors: el d'Ariadna, vídua de Zenó (o sigui, de l'emperador que en la història postcalcedoniana ha esdevingut famós pel document que publicà i que és conegut pel nom d'Henòtikon, fórmula conciliadora en la causa monofisita, que per la seva índole política i evasiva, no solament no obtingué la unió que pretenia, sinó que serví per a exacerbar més els esperits) i el del seu segon espòs, Anastasi, monofisita, el qual havia fet ofrena a Déu del seu mantell imperial de porpra, ofrena que Sever lloa i agraeix. No consta que els emperadors fossin

96. Tenim un exemple característic d'això en l'hom. 37, pp. 479-481.

97. Vegeu l'anterior nota 83.

98. Hom. 39, p. 521.

99. Certament, hi ha autors antics que, quan parlen de les dones, prenen un to, aparentment almenys, poc amable. Així, per exemple, Pere Crisòleg, en els seus sermons XXVI (*Corpus Christianorum* XXIV p. 151), LXXIX (PL 52, 423), LXXX (*ibid.*, 425), etc. Cal entendre aquesta manera de parlar en el seu gran context històric. Em fa l'efecte que hi ha un cert bon humor en les paraules de sant Agustí, quan en el seu sermó XXXVII 1 (sobre Pr. 31,10-31: «Mulierem fortem quis inueniet» etc.) diu: «De qua muliere uolumus aliquid dicere, ecclesia est. Non enim nos deceret loqui de quacumque alia muliere. Quamquam et in recitatione passionis martyrum audiuius feminas, de quibus decenter loquamur, sed non eas praetermittimus, quando earum matrem laudamus» (*Corpus Christianorum* XLI p. 447).

presents en aquella prèdica¹⁰⁰, cosa altrament possible, puix que hi ha testimonis de la presència dels emperadors i de la família imperial romana en la predicació cristiana¹⁰¹.

CIRCUMSTÀNCIES DE LLOC

La major part de les Homilies Catedrals foren pronunciades, com és natural, a la ciutat d'Antioquia; però Sever predicà també, com ja ha quedat dit, en altres ciutats i pobles, quan passava visita pastoral. Alguna homilia fou predicada més enllà de les demarcacions estrictes de la diòcesi antioquena, com la 110, pronunciada a Egea de Cilícia, a l'oratori del màrtir Tal.leleu (Thallelaïos), i les 59, 60 i 64 (la 64 fou repetida a la ciutat nova d'Antioquia, «on s'infiltraven les guineus de l'heretgia nestoriana»). Els títols de les homilies donen raó de la topografia de la predicació. És una informació preciosa també per a la reconstrucció de la topografia eclesiàstica antioquena de l'època¹⁰². És obvi que l'església privilegiada en la predicació de Sever hagi estat la «gran església» d'Antioquia, és a dir, la catedral. És en aquesta església patriarcal que tingueren lloc les homilies de les grans solemnitats. Altrament, segons les exigències del santoral o per altres causes, Sever predicà en diverses esglésies i en memòries (oratoris) de màrtirs, com són les de sant Ignasi, de santa Tecla, dels Quaranta Màrtirs, de sant Romà (en el seu oratori fou repetida la primera homilia que pronuncià Sever), de Cassià, etc. Les catequesis, així com l'homilia 40, tingueren lloc al baptisteri. No detallo més, perquè sobre les circumstàncies de lloc tracto més extensament en un estudi dedicat a aquest tema¹⁰³.

100. Hom. 24, pp. [143-145]. Fou predicada el dia de l'Ascensió, dijous 16 de maig de l'any 513. Ariadna morí el 515, Anastasi el 518.

101. Vegeu Ambròs, epístola 41 (PL 16, 1160-1169) (cf. F. J. DÖLGER, *Kaiser Theodosius der Grosse und Bischof Ambrosius von Mailand in einer Auseinandersetzung zwischen Predigt und Messliturgie*, dins *Antike und Christentum* 1 (1929) 54-65), i Paulí de Milà, *Vita Ambrosii* 23 (A. A. R. BASTIAENSEN, *Vita di Cipriano, vita di Ambrogio, vita di Agostino*, ed. Mondadori, 1974, p. 82s.); Pere Crisòleg, sermons 130 (PL 52, 557) i extrauag. XI (A. OLIVAR, *Los sermones de san Pedro Crisólogo. Estudio crítico*, Montserrat 1962, p. 480).

102. Cf. BRIÈRE, a PO XXIX 1, p. 70s.

103. En un estudi titulat *La predicación patristica: circunstancias de lugar*, en curs de publicació i que ha d'aparèixer a les actes de la Segona Reunió d'Arqueologia Paleocristiana Hispànica.

Les homilies de Sever han estat divulgades amb l'epítet de «catedrals» (ἐπιθρονίαι), o sigui, predicades des de la càtedra (o tron) episcopal. El mateix orador fa referència al lloc concret des d'on predica (assegut): la càtedra sagrada¹⁰⁴, situada en un lloc elevat, des del qual l'orador contempla la gran església plena de gent fervent pel fervor de l'Esperit. El fet de trobar-se en un lloc elevat condiona el predicador, augmentant-li el sentit de responsabilitat. Sever diu que el director del poble (cal entendre el predicador, com deduem del context anterior), sobre la torre de les virtuts (vist per tothom), és escoltat pel que fa i pel que diu; per això es col·loca en una seu enlairada per damunt de tots els presents, cosa que l'obliga a posseir una vista espiritual, pura i penetrant, il·luminada de dalt...¹⁰⁵. En aquestes expressions relatives a la visió supernal Sever juga, sens dubte, amb l'etimologia de ἐπίσκοπος.

CIRCUMSTÀNCIES DE TEMPS

La gran activitat oratòria pastoral d'aquest predicador nat que fou Sever d'Antioquia es desplega en un espai temporal de sis anys: del novembre del 512 a l'estiu (probablement) del 518. Molts dels títols porten indicacions cronològiques; d'altra part, el contingut de les mateixes homilies forneix molt sovint elements per a datacions segures. Endemés, les Homilies Catedrals, tal com han estat trameses, van ordenades cronològicament per l'ordre en què van ser pronunciades¹⁰⁶.

Entre altres detalls, ens assabentem que era diumenge (20 de març de l'any 516) el dia que fou dita l'homilia 89¹⁰⁷. La 4 va ser pronunciada el diumenge abans de Nadal (16 de desembre del 512). La 7, sobre el naixement de Crist, no va ser dita el mateix dia de

104. Vegeu les referències corresponents en el meu treball citat en la nota anterior. L'adjectiu «catedral» apareix en el títol de l'homilia 8, p. [83], i en el colofó del que constituïa el segon volum de la col·lecció de les homilies, és a dir, després de l'homilia 90, p. 165.

105. La seu enlairada és la «càtedra» en la versió copta, el «seient sacerdotal» en la siríaca: hom. 1,8, p. [15]. Cf. hom. 114, p. [355].

106. Cf. BRIÈRE, a PO XXIX 1, p. 65s.; i vegeu les indicacions cronològiques a les pp. 50-62, indicacions repetides en nota en l'edició de cada homilia. Sobre el dia en què foren dites algunes d'elles, vegeu S. JANERAS, *Sobre el cicle de predicació de les antigues catequesis baptismals*, dins *Revista Catalana de Teologia* 1 (1976) 159-182.

107. Vegeu l'inici d'aquesta hom. 89, p. 100s., on Sever blasma la indiferència amb què els oïdors escoltaren la lectura de l'Evangeli el diumenge anterior.

Nadal, sinó l'endemà; per això al final Sever parla també de sant Esteve¹⁰⁸. En un dissabte de Quaresma, contra el costum, predicà Sever l'homilia 18. La 15, sobre el dejuni quaresmal, va ser profèrida al poble fidel el divendres anterior al primer diumenge de Quaresma (22 de febrer del 513)¹⁰⁹. El primer diumenge de Quaresma, al vespre, tenien lloc les catequesis del moment solemne «quan era tancat el baptisteri» fins a Pasqua; mentre que el Dimecres Sant era el dia propi de les altres catequesis solemnes, les homilies 21, 42, 70, 90 i 123¹¹⁰. La 48 té com a objecte la solemnitat de la Pentecosta, però fou predicada el divendres de la setmana següent (23 de maig del 514)¹¹¹; Sever explica la raó d'aquesta posposició del discurs: no va predicar el mateix diumenge de Pentecostès perquè, havent rebut aquest dia el baptisme i la confirmació un gran nombre de catecúmens, cosa que prengué molt de temps, i com que, tractant-se d'un dia molt festiu la gent s'havia preparat un bon dinar, el nostre prelat va ometre el seu parlament per tal de no retardar massa l'hora de l'àpat esperat¹¹². Les posposicions o trasllats dels discursos fan sospitar l'existència d'una homilia preparada (text escrit); retinguem-ho amb vista al que hem de considerar més endavant sobre la improvisació i la transmissió de les Homilies Catedrals.

Els detalls cronològics fins ara esmentats són curiosos i, alguns d'ells, són rars en la història de la predicació patristica. No són gaires els llegats dels oradors cristians antics que forneixin una informació tan abundant i variada com la que proporcionen les Homilies Catedrals de Sever. Però aquesta informació no s'esgota amb el que hem dit; hom pot obtenir altres precisions, com, per

108. Sobre la cronologia d'aquesta homilia 7, vegeu BRIÈRE, PO XXIX 1, p. 51, nota 2.

109. Però el manuscrit de Chicago syr. 12.008 diu, en el títol de l'hom. 15, que aquesta fou pronunciada la nit del dilluns de la segona setmana del dejuni (cf. p. [175], nota 1). No hi ha prou raons per a creure que l'hom. fou repetida, com ho foren d'altres, segons el que hem vist.

110. Cf. GRAFFIN, art. cit., p. 49.

111. Cf. BRIÈRE, PO XXIX 1, p. 55.

112. Hom. 48, pp. 333-337. Sobre altres testimoniats anteriors a Sever, de Basili, Agustí, etc., relatius a l'hora de dinar imminent, que condiciona la brevetat del sermó, vegeu *La duración de la predicación antigua* (citada a la següent nota 116), p. 157. Afegiu-hi Agustí, In I Iohannis tract. 1 12: «Obsecro per Christum, pascit uos deus, refecturi sumus corpora in nomine Christi, et aliquantum refecta sunt; mens nostra pascatur. Non quia diu dicturus sum, dico; nam ecce iam finitur lectio; sed ne forte ex taedio minus adtente audiamus quod maxime necessarium est» (PL 35, 1986).

exemple, sobre l'hora de la predicació. Ja hem vist que el primer diumenge de Quaresma, a més de l'homilia ordinària del matí, tenia lloc al vespre una catequesi. La breu homilia 73, panegíric del màrtir Barlaam, acaba així: «Aquesta nit curta d'estiu (potser es tracta de la nit del 13 al 14 d'agost), oh pare nostre (es refereix al màrtir), t'he fet aquesta homilia abreujada, perquè (la nit) de l'hivern dels sants Quaranta Màrtirs (la del 8 al 9 de març)¹¹³ ens permet fruir dels combats amb tota llibertat (sense pressió) i de conferir a les homilies un desplegament llarg. Si per les teves pregàries ens alleuges de les nostres preocupacions i si ens procures un descans diürn, potser serem igualment aptes per a fer comentaris espirituals solemnes i més agradables a tu¹¹⁴, a glòria de Crist, el Déu salvador...»¹¹⁵ Tenim doncs, en el text que acabem de transcriure, un testimoni de predicació nocturna, és a dir, de durant una vetlla litúrgica.

Recordem que algunes de les homilies foren repetides, o bé dites per única vegada, ocasionalment, no en una data festiva determinada. Així, per exemple, ja la primera homilia, la que Sever va fer en acabar d'ésser consagrat bisbe i que, com ja hem tingut oportunitat de veure, hagué de repetir dos dies després per desig exprés dels qui no l'havien poguda sentir; com és comprensible, la repetició del discurs no tingué lloc a l'església principal d'Antioquia, sinó a la capella del màrtir sant Romà. Però revindrem sobre aquesta i sobre les altres repeticions en l'apartat següent, quan parlem de la transmissió de les homilies. A continuació, per acabar aquestes observacions sobre les condicions temporals de la predicació de Sever, ens fixarem encara en un altre aspecte: el de la llargada o duració de les homilies¹¹⁶.

En general, els discursos de Sever són llargs. Mestre en l'art de l'oratoría, polemista ardit, pastor zelós, Sever podia permetre's —com el Crisòstom— de parlar extensament, sobretot disposant d'un auditori com l'antioquè, el qual era capaç d'apreciar el valor dels sermons, llur bona construcció, les expressions encertades i

113. Vegeu el començament de l'homilia, p. [372].

114. Compareu-ho amb el començament del discurs.

115. Hom. 73, p. [378].

116. Reuneixo i comento a continuació més testimoniatges de Sever que els que podia conèixer l'any 1966, quan vaig publicar *La duración de la predicación antigua*, dins *Litúrgica 3* (Scripta et Documenta 17), pp. 143-184.

justes, les bones figures retòriques i les argumentacions —almenys aparentment— ben portades. Ja hem vist com la gent concorria a la predicació, desitjava escoltar la paraula de Sever i no se'n cansava. Quan adopta una actitud polèmica, Sever sol allargar el discurs; així, per exemple, quan en una de les homilies es dedica a refutar un escrit d'un tal Romanos¹¹⁷, que fa una interpretació indeguda del passatge evangèlic de les noces de Canà. Força vegades s'adona Sever que s'estén massa i se n'excusa: no hi ha prou temps per a dir-ho tot¹¹⁸; per altra banda, parlar amb excessiva prolixitat és atemptar contra la brevetat pròpia del balbuceig de la teologia dels infants¹¹⁹; això quan no és ja tard i la gent està cansada, no per sacietat, sinó per la dificultat de sentir la paraula de l'orador¹²⁰. D'altra part, si el discurs es fa massa llarg, corre el risc de disminuir en els oients el gust de la menja espiritual, a més de fer pesada l'audició¹²¹. En una ocasió, deixant-se portar per la modèstia que el caracteritza, però potser amb mots excessius i amb figures una mica rebuscades, Sever reconeix que ha parlat molt sense haver dit gaires coses; per això, afegeix, es limitarà a resoldre una sola qüestió en lloc de les moltes que s'havia proposat¹²². Semblantment en una de les homilies, en què es proposava de resoldre diverses dificultats que ofereix el text de la Sagrada Escripura, Sever s'entretingué només sobre un passatge bíblic, Is 19,18; s'havia entretingut tant sobre un dubte que aquest lloc suscita, que no li quedà temps per a resoldre les dificultats d'altres punts obscurs de la Bíblia, tal com tenia planejat de fer; l'orador se n'excusa al final de l'homilia i remet els oïdors a un pròxim sermó, en el qual acabarà d'explicar allò que ara no li queda temps de fer¹²³. El temor de parlar indegudament del tema pel fet de deixar-se portar per la pressa fa que l'orador

117. És l'hom. 119, una de les més llargues. Molt llarga és també la 123.

118. Hom. 7,18, pp. 319-321; hom. 21, circa finem, p. 87. Cf. l'hom. 95, p. [96].

119. Cf. Mt 21,16. Hom. 20, p. 63, poc abans d'acabar.

120. Hom. 10;21, p. 121. No solament la remor que feia la gent —com en el cas de l'homilia primera— impedia que l'orador pogués ésser sentit per tot el públic, sinó també la veu no gaire potent de Sever no arribava a totes les oïdes. Cf. hom. 74, p. [392]. Podeu comparar aquesta particularitat de la feblesa de la veu amb altres testimonis patristics que he reunit i comentat en l'article *Über das Schweigen* (citat a la nota 80), pp. 267-274.

121. Hom. 36, p. 467.

122. Hom. 63, p. [193]s.

123. Hom. 107; vegeu-ne el títol, p. [161], i el final, p. [190]s. Compareu-ho amb el títol de l'hom. següent, la 108, i amb el seu exordi, p. [193].

prefereixi deixar de parlar i cloure una homilia ja prou llarga¹²⁴. En un moment de l'homilia 109 Sever digué que, encara que li quedaven moltes coses a dir sobre el tema (els costums pagans), valia més deixar-ho córrer per falta de temps; però, malgrat aquest advertiment, continuà parlant i al cap d'una estona tornà a excusar-se per l'excessiu prolongament del discurs¹²⁵; tanmateix, encara continuà, tot i que no tardà a posar fi al sermó. Hi ha un cas curiós: Sever s'allarga intencionadament per tal d'entretenir les hores de dejuni. L'orador observa, en aquesta ocasió, que després d'haver escoltat la llarga instrucció els fidels no semblen pas fatigats, però creu que a alguns els sabrà greu que el discurs prolix hagi fet durar més el dejuni prescrit (en aquest cas el dejuni del divendres de la setmana que segueix la Pentecosta). Aleshores confessa Sever que allò que s'ha proposat en prolongar l'homilia és donar temps a les hores del dia, perquè vagin passant; això no ha d'ésser motiu de murmurations¹²⁶.

Els sermons, doncs, són ordinàriament llargs. No havent-se conservat el text original grec, resulta difícil de cronometrar-los per determinar-ne amb precisió la durada. Els parlaments breus són excepcionals. Una vegada —com hem pogut veure en la conclusió de l'homilia 73, que hem citat¹²⁷— Sever demana l'ajut del màrtir Barlaam, perquè li obtingui l'ocasió de fer-li un panegíric més solemne, llarg i agradable al sant, per a glòria de Crist, Déu i salvador. Les homilies amb símptomes d'haver estat improvisades tenen una brevetat excepcional comparades amb les altres. Mes de la improvisació n'hem de tractar en l'apartat que segueix.

124. Hom. 10,22, p. [121]. Cf. l'hom. 115, p. [377].

125. Hom. 109, pp. [269] i [271].

126. Hom. 74, p. [389]. A la p. [390] reclama dels fidels que siguin oïdors pacífics i caritatius de les seves paraules. A la p. [391] diu que a ell no li importa res la lloança del públic; se sent, en canvi, obligat a ésser agraït perquè l'hagin escoltat una hora; ell no fa més que complir el seu deure. A la p. [392] afegeix que no cal fer cas de tres o quatre individus disposats a criticar-ho tot i gelosos que l'Església es desenrotlli (cf. Ac. 9,31). En l'homilia 87, p. 86s., després d'haver recomanat Sever la pràctica del dejuni, recomana també que, per tal de no trobar tant llargues les hores del dia, hom vagi a l'església: escoltant la salmòdia, prenent part en els oficis divins, cantant amb els qui canten, en l'exercici de la compunció i participant de l'eucaristia, el dia de dejuni apareix més curt i suportable. Això d'allargar el sermó per tal d'esperar l'hora de trencar el dejuni no és quelcom exclusiu de Sever; he reunit testimonis anteriors a Sever (Basili, Ambròs) en *La duración de la predicación antigua*, p. 151s.

127. Vegeu l'anterior nota 115.

LA TRANSMISSIÓ DE LES HOMILIES

Així com estem ben informats de la part que tingueren els taquígrafs en la presa del text dels sermons d'alguns predicadors antics, en el cas de Sever d'Antioquia no és fàcil de saber quina actuació hi tingueren els professionals de l'estenografia. Algunes homilies són presentades com a improvisades. Així el títol de la 110 adverteix que va ser improvisada a la ciutat d'Egea, sense haver estat preparada¹²⁸. El títol de l'homilia següent, la 111, declara que també ella fou pronunciada a la mateixa ciutat i que, per a respondre a una pregunta inesperada, va ser igualment improvisada, sense haver estat escrita prèviament¹²⁹. Aquesta última precisió és important, perquè fa entendre què vol dir que una homilia no estava preparada: vol dir que no havia estat prèviament escrita per Sever.

Hi ha expressions en les homilies, que semblen delatar llur improvisació, quan el mateix orador no ho declara bastant obertament¹³⁰. En l'exordi de l'homilia 37 Sever sembla al·ludir a una improvisació, quan diu que el dia anterior, preocupat demesiadament per afers econòmics de l'Església, pensava no parlar en la festa dels sants Basili i Gregori, però en despuntar un dia tan gloriós s'ha adonat que no podia deixar de fer-ho¹³¹. En la introducció de l'homilia 16 diu: «Jo també em presento, a mi mateix, davant la riquesa del vostre afecte essent pobre, oblidant expressament el proverbi que diu «Si ets pobre, no et presentaràs a la presència del ric» (Pr 23,4 LXX), i vinc a parlar, quan no tinc absolutament cap preparació per a fer aquesta instrucció»¹³². En considerar aquest text em queda el dubte de si aquesta manca de preparació absoluta es refereix a una preparació immediata de la instrucció o és una confessió humil d'ignorància per part de l'autor, un reconeixement de falta d'experiència en el càrrec episcopal, ja que aquest discurs va ser pronun-

128. Hom. 110, p. [276]. D'aquest aspecte de la predicació de Sever n'he tractat en *Preparación e improvisación en la predicación patristica*, dins *Kyriakon. Festschrift Johannes Quasten*, II (Münster Westf.), p. 745s.

129. Hom. 111, p. [283]; cf. p. [284].

130. Vegeu, però, el text corresponent a la nota 132.

131. Hom. 37, p. 475. En canvi, no és, potser, indispensable veure un símptoma d'improvisació en les paraules: «Així, després d'haver invocat una altra vegada la saviesa de Déu... i després d'haver-li demanat i d'haver-li pregat d'estar prop meu i d'ajudar-me, emprenc l'explicació...»: hom. 108, p. [194].

132. Hom. 16,1, p. [195].

ciat poc més de tres mesos després d'ocupar ell la càtedra d'Antioquia. Poc després de les paraules inicials de l'homilia 9 exclama Sever: «No sé què he sentit quan m'he disposat a fer l'elogi dels doctors de l'Església (Basili i Gregori); sense saber com, he anat a parar a la teologia i al gran misteri de l'economia»¹³³. Em sembla que aquest text parla més de la preparació que d'una possible improvisació en el moment de la predicació mateixa. Més clarament es trasllueix la preparació en la peroració de l'homilia 18, panegíric dels Quaranta Màrtirs; l'autor hi diu que s'ha inspirat en un discurs de sant Basili¹³⁴.

Hem de creure que, d'ordinari, Sever preparava curosament les homilies, és a dir, les escrivia prèviament. Pels coneixements que tenim de com els estenògrafs prenien els sermons dels antics predicadors cristians¹³⁵, podríem ésser induïts a suposar que l'existència del text de les Homilies Catedrals és deguda al procediment de la presa taquigràfica, a la qual hem d'agrair la conservació escrita de moltíssims dels sermons patristics, potser de la seva major part. Així és també possible que s'hagin conservat les parts improvisades de la predicació de Sever, si aquestes improvisacions realment s'han donat. Però el costum habitual de Sever, com ell mateix revela en més d'una ocasió, era el d'escriure íntegrament les homilies que havia de pronunciar, cosa que feia ell mateix, de pròpia mà, és a dir, no les dictava a un altre. En un cas sabem que, això d'escriure l'homilia, ho va fer durant la nit precedent al matí que havia de tenir —i tingué— lloc el discurs: «Quan la darrera nit m'ha deixat mentre escrivia aquestes línies, m'he vist obligat a acabar aquest discurs, malgrat el meu viu desig de dir moltes coses més...»¹³⁶ Aquestes paraules constitueixen un testimoniatge rar, important per a la història de la transmissió de la predicació cristiana antiga, la qual, com hem dit, no era ordinàriament escrita pels propis autors.

133. Hom. 9,5, p. [95].

134. Hom. 18, p. [23].

135. Penso, en una ocasió futura, reunir i comentar els testimonis històrics sobre aquest particular.

136. Hom. 37, circa finem, pp. 485-487. En les homilies de Sever, el qual es presentava a la predicació portant el discurs ben preparat i tot previst, no apareix cap símptoma que l'orador tingués un volum de les Sagrades Escripures a les mans durant la predicació, costum seguit per altres predicadors antics (cf. la meua nota *Sobre el uso de tener en las manos un códice durante la predicación*, publicada com a apèndix al meu article citat en la nota 128; correspon a les pp. 764-767, on només cito i comento uns quants d'entre molts testimoniatges que podrien adduir-se.

No tenim proves per a assegurar que Sever llegís en públic les seves homilies; podia ésser que aprengué el text de memòria, com ho feien altres Pares, i el recités amb (més o menys) fidelitat. M'inclino a creure que era això darrer el que feia Sever habitualment però no sempre. La possessió del text escrit donava al nostre predicador la possibilitat de repetir (rellegir) una homilia, cosa que s'esdevingué diverses vegades. Ja la primera homilia, com hem vist, hagué d'ésser repetida dos dies després d'haver estat dita, perquè molts no la pogueren sentir per culpa del soroll¹³⁷. L'homilia 41, que és la segona sobre els Quaranta Màrtirs, va ser «rellegida» al poble, el qual ho havia demanat expressament, després d'haver estat declamada per primera vegada l'any anterior¹³⁸. I gràcies al text preexistent pogué ésser represa l'homilia 56 després d'un tumult que l'havia interromput¹³⁹. Els fidels antioquens van expressar el desig que l'homilia pronunciada a Cir contra les «blasfèmies» de Teodoret (és l'homilia 59) els fos declamada també a ells; Sever ho féu, adaptant el començament del sermó a la commemoració dels Sants Innocents, que tenia lloc aquell dia; després del nou exordi seguia el text primer, el qual, interromput per tal de permetre de fer una digressió convenient, continua fins al seu final primitiu¹⁴⁰. En fi, l'homilia 76 va ser pronunciada el dimarts dia 21 de juliol de l'any 515 i, per segona vegada, cinc dies després, el 26, ja que un bon nombre de fidels no hi havia assistit la primera vegada¹⁴¹.

L'existència dels textos va facilitar la formació i l'edició del *corpus* de les Homilies Catedrals en vida de l'autor i sota la seva revisió i responsabilitat. Ja hem observat que les homilies van ordenades segons la seva successió cronològica en la col·lecció en què han estat trameses; la numeració seguida que hi porten les peces és contemporània de Sever, és a dir, és de quan Sever encara vivia¹⁴². Les dues versions siríaques —la de Pau de Kal-línikos i la de Jaume d'Edessa— que han salvat aquestes homilies, traduccions molt antigues (la de Pau és del segle VI, de poc després de la mort

137. Hom. 1, segons la versió copta, p. [10].

138. Hom. 41, p. 16.

139. Hom. 56; vegeu-ne les pp. [73] (títol) i [76] (text).

140. És l'hom. 64; vegeu el títol a la p. [199] i el que diu Sever en el curs de l'homilia, p. [204]. El text de l'hom. 59 en qüestió correspon a les pp. [116]-[126] i, després de la digressió, [126]-[130].

141. Hom. 76, p. [415] (títol). Cf. BRIÈRE, PO XXIX 1, p. 57.

142. Cf. BRIÈRE, *ibid.*, p. 63.

de Sever, mentre que la de Jaume és del segle VII), han conservat l'esmentada numeració¹⁴³. Gràcies a aquestes versions en un idioma perifèric de l'imperi romà s'ha conservat la col·lecció sencera de les Homilies Catedrals de Sever, un autor que per motius teològics i político-eclesiàstics, per haver estat cap d'una facció monofisita, va ser condemnat i perseguit, ell i els seus escrits. Si no hagués estat per les traduccions siríaqües, dutes a terme per persones que apreciaren la predicació de Sever, només s'haurien salvat pocs fragments (citacions) de la col·lecció. Però si el mateix Sever no hagués aplegat curiosament els propis textos originals, difícilment s'hauria format la col·lecció de les Homilies Catedrals; aquestes, probablement, s'haurien dispersat i, algunes d'elles almenys, potser s'haurien perdut.

Els títols de les homilies, els quals, sovint, són com petits prefacis, preciosos —com hem tingut ocasió de veure— per la informació que ofereixen, són rics en detalls que, per llur precisió, només poden procedir d'un testimoni directe de la predicació de Sever. A qui els devem? Serien d'un estenògraf? Són del mateix Sever? ¿Són del llibrer a qui Sever confià la publicació o difusió (avui diríem: edició) de les homilies? És difícil de donar una resposta segura. Però no hi ha dubte que els títols són primitius, contemporanis de la formació de la col·lecció. Els detalls històrics que proporcionen, per la seva mateixa índole, no poden ésser sinó fidedignes.

No hi ha cap raó per a no creure originals les doxologies finals de les homilies. Aquestes conclusions doxològiques no manquen mai. En un altre lloc¹⁴⁴ he tingut ocasió de demostrar que en sermons d'altres predicadors antics aquesta mena de conclusions han d'ésser considerades com a postisses. Però, com en molts altres predicadors de l'època patristica (sobretot en els grecs), anteriors i posteriors a Sever, cal tenir com a autèntiques les doxologies finals de les Homilies Catedrals.

143. En la peroració de l'hom. 96, p. [564], Sever diu que ha reunit separadament, en honor de la Trinitat, les tres homilies 94, 95 i 96. Aquest fet suposa l'existència del text escrit (vegeu també l'hom. 97, p. [581] sobre l'expressió «mis à part» emprada per Brière en la seva traducció).

144. *Quelques remarques historiques sur la prédication comme action liturgique dans l'Église ancienne*, dins *Mélanges liturgiques offerts au R. P. Dom Bernard Botte O. S. B. de l'Abbaye du Mont César* (Louvain 1972) 438-443. Recentment ha tornat a tocar aquest punt H. CROUZEL, *Les doxologies finales des homélies d'Origène selon le texte grec et les versions latines*, dins *Ecclesia Orans. Mélanges A. G. Hamman = Augustinianum* 20 (1980) 95-107; creu que aquestes doxologies origenianes són realment primitives. Però jo crec que encara hi ha molt a investigar en el camp de les conclusions doxològiques dels sermons patristics.

CONCLUSIÓ

Quan l'emperador Anastasi morí el juliol de l'any 518, quedà decidida la sort de Sever¹⁴⁵. El successor d'Anastasi, Justí, calcedonià, perseguí els monofisites. Juntament amb altres prelats, Sever fou depositat de la seva seu episcopal i no tardà a fugir a Egipte. L'última homilia datable, la 123, l'antepenúltima, és del Dimecres Sant 11 d'abril de l'any 518. Poc després s'estroncà l'activitat d'aquell predicador extraordinari que fou Sever. Estranger a Antioquia —Sever era originari de Pisídia, s'havia format a Egipte i a Palestina, on havia rebut el sagrament del presbiterat, i havia residit també a Constantinoble—, monofisita fervent, va posar-se al servei de la seva fe amb una dedicació i una mestria tan grans que, segons sembla que deixen veure els seus discursos pastorals, va saber atreure's, almenys en gran part, un poble que no era el seu, el públic antioquè, sensible a tota qüestió religiosa, però desorientat per la controvèrsia cristològica. Solament en aquest aspecte històric les Homilies Catedrals ja constitueixen un document interessant; també són una font interessant per a la història del pensament monofisita, essent com és Sever un dels protagonistes —dels més cabdals— del moviment anticalcedonià immediat. Però no és això el que ha constituït pròpiament l'objecte del nostre estudi. Les cent vint-i-cinc homilies de l'orador excepcional que fou Sever d'Antioquia presenten altres caires d'interès extraordinari per a la història de la predicació cristiana per causa de la munió de detalls que ofereixen, provinents particularment de la mateixa naturalesa de l'oratori pastoral de Sever, dels mètodes retòrics seguits, de l'exegesi que practica i del que, directa o indirectament, deixa traslluir sobre l'ofici o les obligacions propis del predicador. Tant els títols de les homilies com llurs textos són prenyats d'elements que permeten que hom pugui formar-se una idea molt viva de com era l'auditori antioquè i dels voltants d'Antioquia a començaments del segle VI. Fou aquest auditori que, per la seva capacitat i la seva sensibilitat, ajudà Sever a desplegar una oratòria d'una qualitat potser única en el seu temps. Per això les relacions entre Sever i el seu auditori han estat part molt principal de la nostra investigació. Les Homilies

145. Sobre les dades històriques que segueixen, vegeu BRIÈRE, PO XXIX 1, p. 9s.

Catedrals i els seus curiosos títols ofereixen encara detalls remarcables, algunes vegades històricament rars, relatius a les circumstàncies de lloc i de temps de la predicació de què hem tractat. Tots aquests aspectes situen les homilies de Sever d'Antioquia entre els documents més importants per a la història de la predicació patristica.

Alexandre OLIVAR
 Monestir de Montserrat
 MONTSERRAT (Barcelona)

Novembre de 1980

ANNEX I

Taula indicadora dels llocs de «Patrologia Orientalis» on es troben editades les homilies.

Hom.	PO t.	fasc.	núm.	pp.
1-17	38	2	175 (1976)	246-470
18-25	37	1	171 (1975)	1-180
26-31	36	4	170 (1974)	536-676
32-39	36	3	169 (1972)	391-535
40-45	36	1	167 (1971)	1-135
46-51	35	3	165 (1969)	281-390
52-57	4	1	15 (1906)	1-94
58-69	8	2	37 (1911)	209-396
70-76	12	1	57 (1915)	1-164
77	16	5	81 (1924)	761-865
78-83	20	2	97 (1927)	271-434
84-90	23	1	112 (1931)	1-176
91-98	25	1	121 (1935)	1-174
99-103	22	2	108 (1930)	201-312
104-112	25	4	124 (1943)	619-816
113-119	26	3	127 (1940)	259-450
120-125	29	1	138 (1960)	1-262

L'ordenació numèrica de les homilies correspon a la successió històrica en què foren pronunciades. Perquè ningú no se sorprengui de l'ordre saltat en què han estat publicades, advertim que aquest desordre, en l'edició, ha estat motivat pel manuscrit de Londres, British Museum, Add. 12.159, que ha servit de base per a l'edició; com que el còdex presenta grans llacunes al principi (com queda advertit en l'annex següent), hom començà deixant les primeres homilies per al final, amb l'esperança (no frustrada) de retrobar, tot o parcialment, allò que mancava.

El lector haurà advertit que, quan n'hi ha (és a dir, quan es tracta de referències a fascicles no inicials de volums de la PO), hem citat ordinàriament les pàgines seguides de l'edició de les Homilies Catedrals (o sigui, la numeració de les pàgines que va entre parèntesis quadrats), no les corrents dels fascicles corresponents de la PO.

ANNEX II

Índex de les homilies

1. Sobre ell mateix (primer discurs després d'haver estat elegit bisbe d'Antioquia).
2. Sobre l'anunciació.
3. Sobre la prova de Jonàs (Fragment).
4. Sobre la lectura de l'Evangeli de sant Lluç abans de Nadal (Fragment).
5. Sobre la màrtir Drosis (Fragment).
6. Sobre la parenesi (Fragments).
7. Sobre sant Esteve.
8. Sobre els sants Innocents.
9. Sobre sant Basili i sant Gregori.
10. Sobre l'Epifania.
11. Sobre el màrtir sant Babilàs (Fragments).
12. Sobre sant Antoni (Fragments).
13. Sobre la munificència de l'emperador Anastasi (Fragments).
14. Sobre la Mare de Déu.
15. Sobre el dejuni de Quaresma.
16. Sobre la lectura del Gènesi durant la Quaresma (Fragments).
17. Sobre els somnis (Fragments).
18. Sobre els Quaranta Màrtirs.
19. Sobre la secada.
20. Sobre la festa dels Hosannes (Diumenge de Rams).
21. Catequesi del Dimecres Sant.
22. Sobre les paraules: «Déu meu, Déu meu, per què m'heu abandonat?» (Mt 27,46) i «Avui seràs amb mi al paradís» (Lc 23,43).
23. Sobre les paraules: «El Verb es va fer carn» (Jo 1,14).
24. Sobre l'Ascensió.
25. Sobre la Pentecosta.
26. Sobre les curses de cavalls i sobre el màrtir Teodor.

27. Sobre el màrtir Leonci.
28. Sobre la seva anada a Selèucia el dia de sant Tomàs.
29. Sobre el fet d'anatematitzar.
30. Sobre sant Simeó l'Estilita.
31. Sobre la dedicació de l'església de la santa Creu i sobre l'aniversari del terratrèmol.
32. Sobre sant Joan Baptista.
33. Sobre el cec de naixement.
34. Sobre el rebel Vitalià.
35. Sobre el màrtir Romà, en l'aniversari de la pròpia elecció episcopal i del seu primer discurs.
36. Sobre Nadal.
37. Sobre Basili el Gran i Gregori el Teòleg.
38. Sobre l'Epifania.
39. Sobre el dejuni.
40. Pronunciada en el baptisteri, el qual queda tancat durant la Quaresma.
41. Sobre els Quaranta Màrtirs.
42. Catequesi segona del Dimecres Sant.
43. Sobre les paraules: «Tots hem rebut de la seva plenitud» (Jo 1,16) i sobre els batejats de nou.
44. Sobre la festa de tots els sants difunts celebrada la setmana després de Pasqua.
45. Sobre les paraules «Exercita't en la pietat», etc. (1Tm 7,8) i «No em toquis, perquè encara no he pujat al Pare» (Jo 20,17) i sobre la victòria de l'emperador Anastasi.
46. Sobre la Mitjapentecosta.
47. Sobre l'Ascensió.
48. Sobre la Pentecosta.
49. Sobre les paraules: «Per un sol home entrà el pecat en el món», etc. (Rm 5,12) i «Quan tot li serà sotmès» etc. (1Cor 15,28).
50. Sobre el màrtir Leonci.
51. Sobre el màrtir Domeci.
52. Sobre els Macabeus.
53. Sobre la calamitat que Déu envià a la ciutat d'Alexandria.
54. Contra els espectacles.
55. Comiat abans d'una visita pastoral.
56. Salutació als fidels de Kinnésrin.
57. Sobre els màrtirs Sergi i Baccus, pronunciada a Kinnésrin.
58. Salutació als fidels de Cir i sobre l'encarnació.
59. Segona homilia pronunciada a Cir sobre el mateix tema, contra Teodoret.
60. Tercera homilia pronunciada a Cir, sobre les paraules: «Fins quan anireu coixos d'ambdues cames?», etc. (1R 18,21-40).
61. Sobre el seu retorn a Antioquia després d'haver visitat els monestirs.
62. Sobre els trossos de vidre i els carbons vomitats pels posseïts del dimoni, enviats de Palestina.
63. Sobre Nadal o l'Epifania.

64. Repetició del discurs pronunciat a Cir contra Teodoret (cf. hom. 59).
65. Sobre els sants Basili, Gregori i Ignasi.
66. Sobre l'Epifania.
67. Sobre Maria, Mare de Déu.
68. Sobre l'obligació del dejuni.
69. Sobre la preparació per a entrar al baptisteri després de Pasqua.
70. Tercera catequesi del Dimecres Sant.
71. Sobre l'Ascensió.
72. Sobre la deposició dels cossos dels màrtirs Procopi i Foques a l'església de sant Miquel.
73. Sobre el màrtir Barlaam.
74. En el dejuni del divendres després de la festa de la Pentecosta, sobre el coix de naixement d'Ac 3,1ss.
75. Sobre el màrtir Julià.
76. En els sufragis a favor dels difunts pobres i estrangers enterrats als llocs dits Pandectes.
77. Que els evangelistes no es contradiuen en les diferents narracions de la resurrecció de nostre Senyor Jesucrist.
78. Sobre els màrtirs Tarac, Probus i Andrònic.
79. Sobre les paraules: «Però vosaltres dieu: El qui digui al pare o a la mare: sigui ofrena allò que de mi podia aprofitar-vos» etc. (Mt 15,5ss.) i contra l'ús de les filactèries.
80. En l'aniversari de la seva consagració episcopal.
81. Sobre les paraules: «Quan els deixebles arribaren a Cafarnaüm, es presentaren a Pere els qui cobraven les didracmes», etc. (Mt 17,23).
82. Sobre les paraules que en l'Evangeli de Mateu segueixen les comentades en l'homilia anterior: «En aquell temps els deixebles s'acostaren a Jesús dient-li: Qui és doncs el més gran en el regne dels cels?», etc. (Mt 18,1ss.).
83. Sobre Nadal o Epifania.
84. Sobre Basili el Gran i Gregori el Teòleg.
85. Sobre l'Epifania.
86. Sobre sant Antoni.
87. Sobre la Quaresma.
88. Sobre la preparació ordinària per a entrar al baptisteri.
89. Sobre la paràbola del bon Samarità (Lc 10,30ss.).
90. Catequesi als neòfits el dia de Pasqua.
91. Sobre sant Atanasi i contra els espectacles dels jocs olímpics.
92. Sobre l'hora novena (a propòsit del dejuni) del divendres després de la Pentecosta.
93. A propòsit de les cartes sinòdiques de l'arquebisbe Diòscor d'Alexandria.
94. Sobre la genealogia i la generació segons la carn de nostre Senyor, Déu i Salvador Jesucrist, segons el començament de l'Evangeli de Mateu.
95. Sobre el desacord aparent entre Mateu i Lluc a propòsit de la genealogia de Jesucrist, i contra els qui van anar a Dafne imitant les

- maneres paganes.
96. Sobre la genealogia i la generació de Jesucrist segons la carn.
 97. Sobre la primera màrtir, Tecla.
 98. Sobre les paraules d'Isaïes: «Aquí teniu el meu servidor, en qui s'ha complagut la meua ànima», reportades per Mt 12,18, i sobre el pecat contra l'Esperit Sant.
 99. En l'aniversari de la seva consagració episcopal.
 100. Sobre la màrtir Drosis.
 101. Sobre Nadal o l'Epifania.
 102. Sobre Basili i Gregori el Teòleg.
 103. Sobre l'Epifania.
 104. Sobre les paraules: «Aleshores els fariseus, després d'haver-se'n anat, van deliberar sobre la manera d'atrapar-lo en alguna paraula», etc. (Mt 22,15s.) i sobre «Aquells qui us hagin anunciat un evangeli diferent del que hem rebut» etc. (Ga 1,9).
 105. Sobre el dejuni de Quaresma.
 106. Sobre la preparació per a entrar al baptisteri segons el costum.
 107. Pronunciada durant la Quaresma sobre les paraules d'Isaïes (19,18): «En aquell dia hi haurà cinc ciutats a Egipte que parlaran la llengua de Canaan», etc.
 108. Sobre altres llocs dubtosos de l'Antic Testament.
 109. Catequesi del Dimecres Sant.
 110. Sobre el màrtir Tal-lelai.
 111. Sobre una pregunta que feren a Sever relativa a l'encarnació.
 112. Sobre la dedicació de l'Església Major i a propòsit de la lectura de les cartes sinòdiques de l'arquebisbe Timoteu d'Alexandria.
 113. Sobre les benaurances segons sant Lluc (6,20ss.).
 114. Sobre la màrtir Drosis.
 115. Sobre Nadal o l'Epifania.
 116. Sobre Basili i Gregori el Teòleg.
 117. Sobre l'Epifania.
 118. Sobre la pecadora de què parla sant Lluc (7,36ss).
 119. Sobre les noces de Canà (Jo 2,1-11) i l'honorabilitat del matrimoni.
 120. Sobre l'inici del dejuni i sobre Mt 17,14ss. (guarició del llunàtic).
 121. Sobre la preparació per a entrar al baptisteri segons el costum.
 122. Exhortació a donar trossos de roba per als leprosos i altres malalts.
 123. Catequesi sobre la confessió de la fe, especialment contra els maniqueus.
 124. Sobre les paraules: «Qui diuen els homes que sóc jo, Fill de l'Home?», etc. (Mt 16,13ss.).
 125. Sobre el trisagi «Sant Déu, Sant Fort, Sant Immortal», etc.

Summary

The edition of the Cathedral Homilies of Severus of Antioch started being published in 1906 and ended in 1976. Now we are able to form a complete idea and appreciate the great significance of Severus both as a Pastor and especially as an orator. His importance in the history of theology as spiritual leader of the «anticalcedoniana» faction was already known at that time. Now we can contemplate him as a zealous and intelligent Bishop who strived to inculcate his monophysitic beliefs in a town as important as Antioch and its neighbouring communities. But the 125 Cathedral Homilies offer many other interesting aspects, sometimes uncommon and even unique, about the history of ancient Christian preaching. The article discusses the nature of Severus's preaching the rhetorical methods he followed and his exegesis. It also explains what the homilies permit us to glimpse about the congregations and their reactions, which conditioned Severus's preaching. The texts of the homilies and their curious titles also provide a considerable amount of information about the time and place of this preaching, and many other details which place Severus in a pre-eminent position in the history of preaching.